

Roosendaal sociaal vitaal

Ontwerp sociale structuurschets voor de gemeente Roosendaal

Sima Nieborg
Astrid Huygen

In opdracht van de afdeling Beleid van de gemeente Roosendaal

Maart 2007

Inhoud

Introductie	7
Leeswijzer	10
Deel 1 De sociale staat van Roosendaal	
1 Inleiding	13
1.1 Historie en eigenheid	13
1.2 Karakterisering	13
1.3 Hoe staat Roosendaal bekend	14
1.4 Wonen	14
1.5 Beeldvorming en imago	14
1.6 Politiek in Roosendaal	16
2 Bevolkingsopbouw	19
2.1 Omvang	19
2.2 Etniciteit	23
2.3 Gezinsituatie	24
2.4 Verhuisbewegingen	24
3 Woninggegevens	27
3.1 Woningbezetting	27
3.2 Woningtypen	27
3.3 Eigendomsverhoudingen	28
3.4 Woningkwaliteit	28
3.5 Woningbehoefte en woningaanbod	29
4 Inkomenskenmerken en werkgelegenheid	31
4.1 Inkomen	31
4.2 Onderwijsniveau	34
4.3 Werkgelegenheid en werkloosheid	35

5	Economische kenmerken	37
	5.1 Arbeidsplaatsen	37
	5.2 Dynamiek	38
	5.3 Ruimte	38
	5.4 Voorzieningenniveau van winkels	39
	5.5 Woon-werkverkeer	39
	5.6 Grote Projecten	40
6	Sociale veiligheid	43
	6.1 Objectieve veiligheid	43
	6.2 Subjectieve veiligheid	44
	6.3 Speerpunten in beleid	45
7	Voorzieningenniveau Roosendaal	47
	7.1 Onderwijsvoorzieningen	47
	7.2 Voorzieningen op het terrein van zorg en welzijn	48
	7.3 Culturele voorzieningen	51
	7.4 Religieuze instellingen	52
	7.5 Sportaccommodaties	52
	7.6 Recreatiegebieden, parken en speeltuinen	52
	7.7 Sociale kaart en onderlinge samenwerking	53
8	Leefbaarheid	55
	8.1 Woonklimaat	55
	8.2 Sociaal klimaat	56
	8.3 Bestuurlijk klimaat	59
9	Conclusies	63

Deel 2 Sociale structuurschets Roosendaal

10	Inleiding	69
11	Sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen in Roosendaal samengevat	71
	11.1 Inleiding	71
	11.2 Roosendaal	71
	11.3 Bevolkingsopbouw	72
	11.4 Wonen	72
	11.5 Opleiding, inkomen en werkgelegenheid	73
	11.6 Leefbaarheid en veiligheid	73
	11.7 Identiteit	74
12	Lange termijn visie 'Roosendaal sociaal vitaal'	75
	12.1 Inleiding	75
	12.2 Sociale stijging	76
	12.3 Sociale binding	78
13	Drie centrale ambities uitgewerkt	83
	13.1 Inleiding	83
	13.2 Drie centrale ambities	85
14	Procesdoelen en mogelijkheden voor resultaatmeting	95
	14.1 Inleiding	95
	14.2 Inhoudelijke en procesdoelstellingen	96
	14.3 Ontwikkelen ketenaanpak en samenwerking: invulling regierol gemeente	96
	14.4 Gemeentecommunicatie: open en interactief	98
	14.5 Mogelijkheden voor resultaatmeting	98
	14.6 Inventarisatie lopende programma's	103
	Geraadpleegde documenten en literatuur	105
Bijlage	Schema doelstellingen	109

Introductie

Het eerste deel van deze publicatie bevat een beschrijving van de sociale staat van Roosendaal en de te verwachten ontwikkelingen en prognoses. De beschrijving vormt de basis voor het formuleren van ambities op het sociaal terrein.

De volgende vraagstellingen zijn leidend geweest bij het beschrijven van de sociale staat:

- Wat is de sociale staat van de gemeente Roosendaal?
- Wat is bekend over het aanbod en de kwaliteit van de sociale infrastructuur?
- Welke trends en ontwikkelingen zijn van belang?
- Welke prognoses zijn op basis hiervan te maken?

Deze sociale staat is beschrijvend van aard. We hebben ons gebaseerd op de beschikbare gegevens, vooral bronnen van de gemeente Roosendaal. Dit levert een beeld op voor Roosendaal als geheel. Waar opvallende verschillen aan het licht kwamen, tussen verschillende wijken of tussen dorpen en wijken bijvoorbeeld, hebben we die expliciet genoemd. De gegevens hebben in eerste instantie dus betrekking op Roosendaal. Op onderwerpen waarover informatie beschikbaar is, maken we regionale of landelijke vergelijkingen. Bij een aantal onderwerpen belichten we ook het gevoerde beleid op het betreffende terrein.

Het tweede deel, de Sociale Structuurschets, is vooral gericht op het uiteenzetten van de langetermijnvisie tot het jaar 2015 en de centrale ambities.

Voor de concretisering van de uitvoeringsprogramma's geven we handreikingen; de daadwerkelijke vormgeving van deze programma's is in handen van de gemeente Roosendaal. De Sociale Structuurschets vormt dus de basis waarop de gemeente Roosendaal kan verder bouwen.

De Sociale Structuurschets is een instrument dat helpt bij het analyseren van de sociale structuur en hij het stellen van kaders en prioriteiten. Het biedt een richtinggevend kader voor beleidsontwikkeling en sociale investeringen. Daarnaast bevat de Sociale Structuurschets een aanzet tot een uitvoeringsplan met concrete doelstellingen die meetbaar zijn.

Wat is nu het verschil met de Visie Roosendaal (stadsvisie), zo zou men zich kunnen afvragen. De ontwikkeling van de Sociale Structuurschets enerzijds en de Visie Roosendaal (Stadsvisie) anderzijds lopen momenteel gelijk op. Naar ons idee zijn dit geen op zichzelf staande trajecten. De Sociale Structuurschets levert een belangrijke bijdrage aan de Stadsvisie. De visie op de sociaal-maatschappelijke ontwikkeling van Roosendaal zal een onderdeel vormen van de Stadsvisie, die eind 2007 beschikbaar komt.

De Sociale Structuurschets is op een interactieve wijze tot stand gekomen. Allereerst hebben de onderzoekers een analyse gemaakt van de belangrijkste ontwikkelingen op verschillende terreinen van de Roosendaalse samenleving. Deze analyse is voorgelegd in vier panelsessies met geledingen van de Roosendaalse samenleving (september 2006):

- Panelsessie met leden van de commissie samenleving (raadsleden) van de gemeente Roosendaal.
- Panelsessie met ambtelijk medewerkers van de gemeente Roosendaal.
- Panelsessie met vertegenwoordigers van maatschappelijke-organisaties (welzijn, onderwijs, zorg, wonen).
- Panelsessie met bewoners (bewonersplatforms, verenigingsleven, belangenorganisaties).

Tijdens de panelsessies zijn de deelnemers gevraagd hun eigen ambitie(s) te verwoorden. De genoemde ambities waren divers, maar sommige kwamen vaak voor, al was het soms in andere bewoordingen. De ambities zijn tijdens de panelsessies geclusterd. De deelnemers hebben vervolgens in groepen

nagedacht over de geclusterde ambities en daar uitwerking aan gegeven. De uitkomsten van de vier panelsessies zijn door de onderzoekers vervolgens naast elkaar gelegd en bewerkt tot een visiedocument. Hierin zijn de volgende negen ambities uitgewerkt:

1. Jongeren binden aan Roosendaal
2. Bruisende binnenstad
3. Profileren identiteit, ontwikkelen trots
4. Roosendaal seniorenstad
5. Iedereen doet mee
6. Leefbaarheid, sociale vitaliteit verhogen
7. Vergroten veiligheid
8. Ontwikkelen ketenaanpak en samenwerking
9. Gemeentecommunicatie open en interactief.

Het visiedocument en de negen ambities zijn vervolgens voorgelegd ter nadere uitwerking aan een werkconferentie met politieke en ambtelijke vertegenwoordigers van de gemeente (9 november 2006).

Hierin zijn opnieuw de lange termijn visie, de clustering van middellange termijn doelstellingen en aspecten van uitwerking besproken. In deze werkconferentie zijn de deelnemers gekomen tot een voorlopige uitwerking van vier ambities/visies onder de noemers: 'sociaal, maatschappelijk vitaler', 'jeugd', 'iedereen moet mee kunnen doen' en 'Roosendaal sociaal vitaal: kansen voor iedereen'.

Op basis van deel I: 'Sociale staat van Roosendaal', de panelsessies en de werkconferentie is vervolgens deze Sociale Structuurschets tot stand gekomen. In deze rapportage hebben we vanwege de overzichtelijkheid en het zoveel mogelijk vermijden van overlap ervoor gekozen één langetermijnvisie te beschrijven met drie daarbij behorende centrale ambities: 'Leefbare wijken en dorpen', 'Meer ruimte voor de jeugd' en 'Kansen voor iedereen'.

Leeswijzer

Deel I bevat de beschrijving van de sociale staat van Roosendaal en de te verwachten ontwikkelingen en prognoses. Het deel eindigt met conclusies, in een schema samengevat. In deel II volgt de sociale structuurschets. Eerst worden de sociaal maatschappelijke ontwikkelingen en prognoses, zoals beschreven in deel I nog eens samengevat (hoofdstuk 11). In hoofdstuk 12 volgt de presentatie van de lange termijnvisie 'Roosendaal sociaal vitaal', welke is opgebouwd uit de concepten 'sociale stijging' en 'sociale verbinding'. In hoofdstuk 13 wordt de lange termijn visie concreter gemaakt. De drie centrale ambities: leefbare wijken en dorpen, meer ruimte voor de jeugd en kansen voor iedereen werken we hier uit. Per ambitie schetsen we de belangrijkste ontwikkelingen die dit onderwerp aangaan, de korte en middellange termijn doelstellingen, de benodigde sociale beleidsinzet en samenhang met andere beleidsterreinen. In hoofdstuk 14 besteden we aandacht aan de manier waarop de gemeente Roosendaal de centrale ambities concreet gestalte kan geven. We gaan in op procesdoelen (benodigde afspraken) en mogelijkheden voor resultaatmeting. Het rapport eindigt met de aanbeveling een inventarisatie te maken van de lopende programma's die samenhangen met de centrale ambities, teneinde meer samenhang aan te brengen in de te nemen maatregelen.

Deel 1

De sociale staat van Roosendaal

1 Inleiding

In dit deel volgt een beschrijving van de sociale staat van Roosendaal en van te verwachten ontwikkelingen en prognoses. De beschrijving vormt de basis voor het formuleren van ambities op het sociaal terrein. Deze beschrijving is medio 2006 tot stand gekomen. Inmiddels zijn -bij het verschijnen van dit rapport- al weer recentere cijfers voorhanden, die hier niet meer verwerkt konden worden. Dit doet echter niets af aan het geschetste beeld van de sociale staat en de te verwachten ontwikkelingen.

1.1 Historie en eigenheid

Om de sociale staat van Roosendaal te beschrijven, volgt hieronder om te beginnen een korte typering van de gemeente.

1.2 Karakterisering

Roosendaal is een middelgrote gemeente gelegen in West-Brabant. De ligging tussen de havensteden Rotterdam en Antwerpen wordt als centraal ervaren. Sinds de gemeentelijke herindeling van 1997 behoren, naast Nispen, ook de dorpen Heerle, Moerstraten, Wouw en Wouwse Plantage tot de gemeente Roosendaal. Het onderscheid tussen de stad en de dorpen, zoals ook verderop in de tekst zal blijken, is van belang. Roosendaal als stad kenmerkt zich door een winkelhart, verschillende woonwijken en bedrijventerreinen. Het landelijke

gebied rondom Roosendaal is afwisselend: naast de dorpskernen zijn er landerijen, bossen en recreatiegebieden.

1.3 Hoe staat Roosendaal bekend

Veel mensen van buiten de gemeente kennen Roosendaal van het station. In 1854 legde een Belgische maatschappij de spoorweg naar Antwerpen aan. Roosendaal werd hiermee een echt spoorknooppunt met aansluitingen naar Antwerpen, Rotterdam, Vlissingen en Breda. De open grenzen bestonden nog niet, dus douanekantoren en expeditiecentra vestigden zich in de buurt van het grens- station.

Verschillende producten van een aantal Roosendaalse fabrieken zijn landelijk bekend: snoep en drop van Red Band, Roosvicee, koeken van (de inmiddels verdwenen fabriek) Liga en tl-buizen van Philips.

1.4 Wonen

Stedelijk wonen in een landelijke omgeving, dat is wat Roosendaal te bieden heeft, aldus de informatiefolder van de gemeente. De bebouwing is over het algemeen laag en vrij eenvormig, de wijken zijn ruim opgezet met veel groen. Roosendaal kent geen echte 'probleemwijken', in vergelijking met bijvoorbeeld de grote steden. Dit is ook zeker niet het geval in de dorpskernen en het omringende landelijk gebied.

Dat er in objectieve zin geen echte probleemwijken zijn, wil dit niet zeggen dat bewoners geen problemen ervaren in de wijken, zo bleek tijdens de panelsessies met vertegenwoordigers van bewoners en maatschappelijke organisaties.

1.5 Beeldvorming en imago

In 2002 is een onderzoek uitgevoerd naar het cultuurprofiel van zestien Nederlandse gemeenten waaronder Roosendaal. Daarbij zijn in kaart gebracht: het zelfbeeld, het imago en het feitelijke beeld op tien dimensies: historisch profiel/cultureel erfgoed podiumkunsten, beeldende kunsten, literaire cultuur, avant-gardisme, amateurkunst, cultuurbereik, ruimtelijke ordening,

cultuur in relatie tot economie en toerisme, cultuur in relatie tot sociale infrastructuur en onderwijs.

Wat opvalt, is dat Roosendaal zichzelf het sterkst vindt op de punten amateur- en podiumkunsten. Over avant-gardisme wordt in Roosendaal gezegd: 'Het zit niet in de mentaliteit van de stad'.

Hoewel geen uitgebreid imago-onderzoek is gedaan, wordt op basis van beelden die de zestien in het onderzoek betrokken gemeenten van elkaar hebben toch het een en ander gezegd over het imago van de gemeenten. Roosendaal wordt geen enkele keer genoemd als voorbeeld waaraan andere gemeente zich spiegelen. Door de onderzoekers wordt deze score als volgt geduid: 'Dat wil zeggen dat het cultuurprofiel van deze gemeenten weinig uitstraling heeft in vergelijking met de andere steden. [...] Zaken die hoog scoren in het zelfbeeld worden door anderen niet altijd als zodanig herkend.' (Beren-schot 2002, p. 15)

De gemeente Roosendaal merkt zelf op dat bij het tot stand komen van het imago van de stad kunst en cultuur belangrijke aspecten zijn (Kunst en Cultuur, jan. 2002). Het culturele profiel wordt als 'bleek' getypeerd. Imago speelt een steeds belangrijker rol in het vestigingsbeleid van bedrijven. Het genieten van kunst en cultuur in de stad wordt als 'zwakke schakel' gezien.

De gemeente Roosendaal wil vooral inzetten op het vergroten van het cultuurbereik, de ruimtelijke ordening en cultuur in relatie tot welzijn en onderwijs.

In Roosendaal is sprake van een levendig verenigingsleven (zie ook in 9. Leefbaarheid). Carnavalsverenigingen maken hier een bijzonder deel van uit.

Identiteit

In verkennende gesprekken wordt opgemerkt dat de inwoners van Roosendaal een in zichzelf gekeerd en niet echt trots volk zijn. Zeker in vergelijking met bijvoorbeeld de inwoners van buurgemeente Bergen op Zoom. De Bergenaren zijn chauvinistisch en trots op hun geschiedenis als vestingstad. Roosendaal ontbeert een dergelijke geschiedenis en ontleent daaraan dan ook geen identiteit.

De twee steden trekken wel gezamenlijk op als het gaat om het stimuleren van economische groei, toeristische aantrekkingskracht, en het versterken van de eigen stedelijke functies. Maar ook spannen zij zich in om het gezamenlijk buitengebied te beschermen. Daarvoor is de structuurvisiePlus opgesteld.

1.6 Politiek in Roosendaal

Oordeel over functioneren van de lokale politiek

Via de bewonersenquête is onderzocht of de inwoners van Roosendaal vinden dat het gemeentebestuur voldoende stappen onderneemt naar aanleiding van de wensen van de bevolking en of ze tevreden zijn over de gemeenteraad.

Vier op de tien inwoners zegt geïnteresseerd te zijn in de lokale politieke onderwerpen en zes op tien nauwelijks of niet.

Slechts 14% vindt dat het gemeentebestuur (burgermeester en wethouders) voldoende rekening houdt met de wensen de bevolking. Drie op tien mensen vinden dat het gemeentebestuur onvoldoende rekening houdt met de wensen van de bevolking. Hoewel dit beeld niet erg rooskleurig is, was het in 2001 nog slechter. Maar een meerderheid van de mensen zegt hierover geen mening te hebben (Bewonersenquête 2005).

De zichtbaarheid van (de maatregelen of in ieder geval de gevolgen daarvan) het gemeentebestuur laat dus zeer te wensen over. De onzichtbaarheid geldt ook voor het werk van de gemeenteraad. Dit blijkt uit het feit dat bijna vier op tien mensen geen mening heeft over het functioneren van de gemeenteraad.



2 Bevolkingsopbouw

Hieronder volgt een beschrijving van de bevolkingsopbouw van Roosendaal. Daarbij gaan we achtereenvolgens in op de omvang, leeftijd, etniciteit, gezinssituatie en verhuisbewegingen.

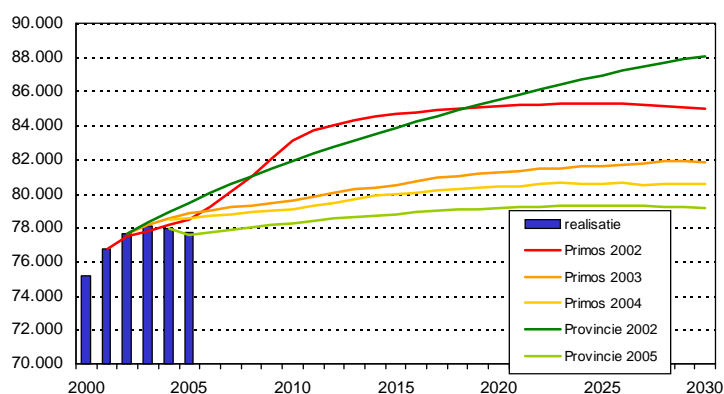
2.1 Omvang

De gemeente Roosendaal heeft op 1 januari 2005 bijna 78.000 inwoners. De groei van Roosendaal die vanaf de jaren tachtig duidelijk zichtbaar is, is vooral veroorzaakt door een migratieoverschot. De nog sterkere groei tussen 1999 en 2002 is vooral het gevolg geweest van de grote woningproductie in die jaren. Na 2002 heeft zich een lichte daling van de bevolkingsomvang ingezet. Meer mensen trokken uit Roosendaal weg, dan dat zich er vestigden.

Prognose

Door een toename van de woningproductie neemt het aantal inwoners van Roosendaal vanaf 2006 weer toe. Echter, net als voor heel Nederland, is de prognose voor de groei van de bevolking bijgesteld. Het inwoneraantal zal niet verder stijgen dan 79.800 in 2027 (Strategische Verkenningen 2007). Dit is iets lager dan de prognose van ABF/Primos in 2003 nog aangaf, namelijk tot bijna 82.000 in 2030 (Woningmarktonderzoek 2003).

Figuur 1 Bevolkingsprognoses Roosendaal (Primos/Provincie Noord-Brabant)



Leeftijd

De ontgroening en vergrijzing die zich de komende jaren in Nederland versterkt zal voortzetten is ook in Roosendaal zichtbaar. Het aandeel jongeren daalt en het aandeel ouderen stijgt. Opmerkelijk is de forse afname van jongeren tussen de 25 en 35 jaar in de periode 2002 - 2006. Veel starters op de woningmarkt hebben hun heil noodgedwongen buiten de gemeente Roosendaal gezocht.

De prognoses van het CBS laten ten opzichte van 2005 het volgende beeld zien:

Tabel 1 Gerealiseerd (2005) en prognoses (2015, 2025) percentage jongeren en ouderen (CBS 2005)

	% inwoners jonger dan 20 jaar			% inwoners ouder dan 65		
	2005	2015	2025	2005	2015	2025
<i>Roosendaal</i>	24,0	21,9	20,2	14,8	19,1	23,0
<i>Nederland</i>	24,5	23,1	21,9	14,0	17,3	20,7

Het aantal jongeren zal verder afnemen. Dit is een landelijke trend die in Roosendaal versterkt optreedt. Het aantal 65-plussers neemt toe. Ook deze landelijke trend zal in Roosendaal in versterkte mate plaatsvinden.

Demografische druk

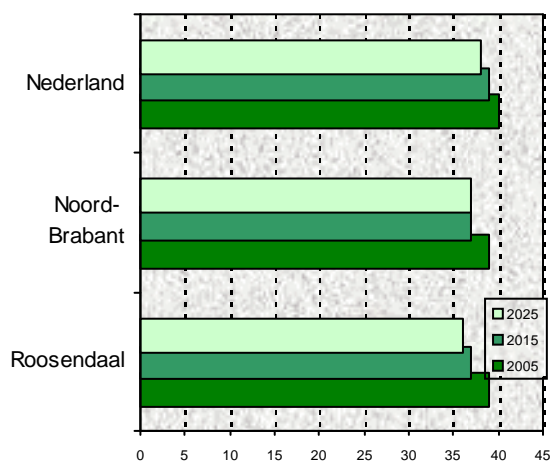
Het CBS berekent de zogenoemde 'groene' en 'grijze' druk. De groene druk is het aantal personen onder de 20 per 100 mensen van 20 tot en met 64 jaar. De grijze druk is het aantal personen van 65 jaar of ouder per 100 personen van 20 tot en met 64 jaar. Uit tabel 2 blijkt dat de groene druk in Roosendaal in 2004 vergelijkbaar is met Nederland, de grijze druk ligt echter iets hoger.

Tabel 2 Demografische druk, 1 januari 2004 (CBS 2005)

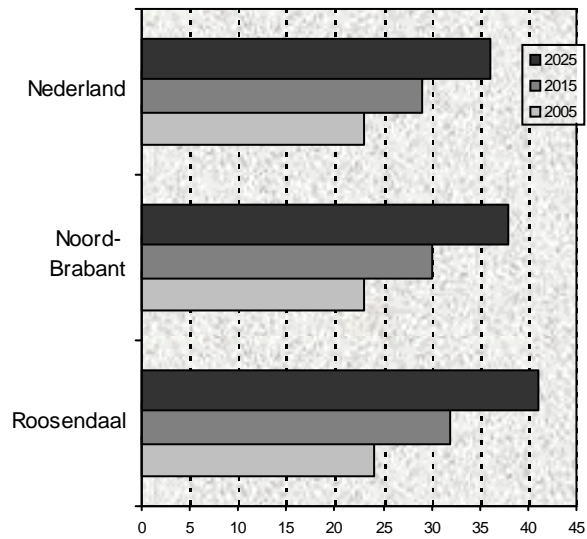
	Roosendaal	Nederland
Druk per 100 personen van 20-64 jaar	63,2	62,3
Groene druk (19 jaar of jonger)	39,5	39,8
Grijze druk (65 jaar of ouder)	23,7	22,5

Wanneer we naar de prognoses voor demografische druk kijken, zien we dat de groene druk voor Roosendaal iets lager zal zijn dan gemiddeld in Nederland. De grijze druk echter, zal hoger uitkomen dan gemiddeld in Nederland.

Figuur 2 Prognoses groene druk (CBS 2005)

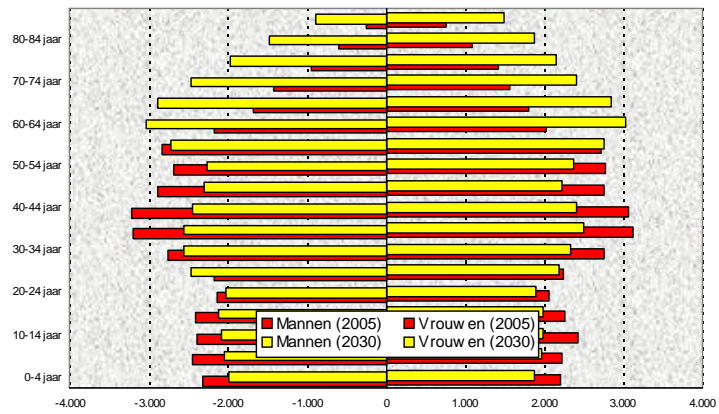


Figuur 3 Prognoses grijze druk (CBS 2005)



In figuur 4 wordt de samenstelling weergegeven van de bevolking in 2005 en 2030

Figuur 4 Bevolkingspiramide in 2005 (GBA) en 2030 (ABF/Primos)

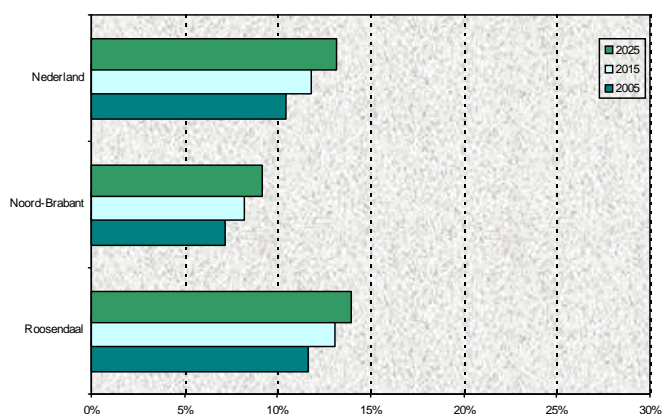


2.2 Etniciteit

In Roosendaal bestaat 11,7 procent van de bevolking uit niet-westerse allochtonen.¹ Dit zijn vooral Marokkanen en Turken. Het aantal niet-westerse allochtonen neemt nog steeds toe. Van de jongeren behoort meer dan 20% tot deze bevolkingsgroepen. De buitengebieden en dorpen huisvesten nauwelijks inwoners met een niet-westerse etniciteit. Vooral Noord, West en Kroeven zijn stadsdelen waar zij wonen.

De prognoses voor aandeel niet-westerse allochtonen zijn weergegeven in figuur 5. Hun aandeel in de bevolking neemt toe, net als gemiddeld in Nederland.

Figuur 5 Prognoses niet-westerse allochtonen (CBS 2005)



In grensstad Roosendaal is bijna de helft van de westerse allochtonen Belg. Meest opvallend is de stijging van het aantal Polen dat zich in Roosendaal gevestigd heeft. Daarnaast is de omvang van de Vietnamese gemeenschap net zo groot als de Poolse. Dit is het gevolg van het specifieke toelatingsbeleid voor Vietnamese (boot)vluchtelingen eind jaren tachtig.

¹ Volgens definitie CBS: mensen die zelf of waarvan één of beide ouders in een niet-westers land geboren zijn.

2.3 Gezinsituatie

Een landelijke trend is dat het gemiddeld aantal personen per huishouden afneemt (huishoudensverdunding). Mensen krijgen later, minder of helemaal geen kinderen. Ook echtscheiding, maar vooral de vergrijzing veroorzaken het kleiner worden van de huishoudens. De meeste mensen behoren tot een paar zonder (thuiswonende) kinderen (32%) of zijn alleenstaand (32%). Deze groepen zullen in omvang toenemen (Woningmarktonderzoek 2003). In vergelijking met gemeenten van vergelijkbare omvang heeft Roosendaal weinig alleenstaanden en éénoudergezinnen en veel paren met kinderen. De samenstelling van de huishoudens heeft eerder een 'dorps' dan een 'grootstadskarakter' (Woningmarktonderzoek 2003, p. 15). Wel zijn aanzienlijke verschillen per wijk waar te nemen, evenals tussen de wijken en dorpen.

Van de particuliere huishoudens in Roosendaal behoort 37,3% tot de huishoudens met kinderen (Gemeente Op Maat 2004 Roosendaal). In Noord-Brabant ligt dit percentage iets hoger (38%), in Nederland lager, namelijk 35,8%. Het gemiddeld aantal kinderen per gezin is 1,81 (Nederland: 1,7). In Roosendaal woont 12% van de kinderen in een eenoudergezin, dit komt overeen met het gemiddelde cijfer over Nederland (CBS 2005). De meest kinderrijke wijk is Tolberg. In ongeveer de helft van de huishoudens zijn kinderen aanwezig.

2.4 Verhuisbewegingen

In het Woningmarktonderzoek (2003) is een migratieanalyse gemaakt. Het migratieoverschot dat Roosendaal een aantal jaren heeft gekend, is het gevolg van de woningproductie vooral in Tolberg en Weihoek. Het merendeel van de mensen die zich in de periode 2000 - 2002 vestigden in Roosendaal zijn afkomstig uit de regio West-Brabant. Een analyse naar leeftijd (2000, 2001 en 2002) wijst uit dat in de groep tussen de 15 en 19 jaar meer personen vertrekken uit Roosendaal dan dat zich er vestigen. De huishoudens die zich van elders in Roosendaal vestigen zijn vooral paren zonder kinderen (\pm de helft) en paren met kinderen (ongeveer eenderde). De redenen voor verhuizing zijn een huwelijk of samenwonen, werk, woonomgeving of de woning.

Weinig mensen noemen zelfstandig gaan wonen als reden voor verhuizing naar Roosendaal.

De nieuwe wijk Weihoek heeft de meeste vestigers. Driekwart van deze mensen zijn afkomstig uit andere wijken en dorpen binnen de gemeente Roosendaal. Minnebeek - de Krogten wordt getypeerd als een doorgangswijk met veel starters. De woningvoorraad is er vrij homogeen en biedt weinig mogelijkheden om wooncarrière te maken. Weinig mensen blijven dan ook in deze wijk als ze verhuizen. De inwoners van Wouw en de Wouwse Plantage hebben de grootste binding met het eigen dorp. Meer dan de helft van de verhuizers zijn tussen 2000 en 2002 in het eigen dorp gebleven. In de wijken Noord, West en Tolberg blijft eenderde binnen de wijk. Dit is opvallend omdat Noord en West worden aangemerkt als 'probleemwijken'. Mogelijk speelt hier het gebrek aan betaalbare alternatieven een rol. Maar ook de nog hechte sociale cohesie in deze wijken wordt genoemd als een mogelijke verklaring.

De meeste verhuisstromen, aldus het woningmarktonderzoek, zijn te duiden als een stap in de wooncarrière, naar een groter en duurder huis in een beter gewaardeerde wijk.

Uit het woningmarktonderzoek (2003) blijkt dat veertig procent van de inwoners van Roosendaal de komende twee jaar misschien of zeker wil verhuizen. Gezien de open vraagstelling is deze groep vrij omvangrijk en zijn deze mensen lang niet allemaal van plan daadwerkelijk te verhuizen. Bijna de helft van deze verhuigeneigden wil in de eigen wijk blijven wonen. De inwoners van Roosendaal zijn honkvast; slechts 15% wil in geval van een verhuizing naar een andere gemeente.

3 Woninggegevens

In dit hoofdstuk staan gegevens over het wonen in Roosendaal op een rij. We gaan in op de woningbezetting, de woningtypen, eigendomsverhoudingen, de woningkwaliteit en de woningmarkt.

3.1 Woningbezetting

Hoewel de gemiddelde woningbezetting in Roosendaal sinds 1997 daalde, is die met 2,41 personen in vergelijking met andere middelgrote gemeenten vrij hoog (Woningmarktonderzoek 2003). Er wonen relatief veel gezinnen met kinderen en weinig alleenstaanden en éénoudergezinnen (Strategische verkenningen 2007).

3.2 Woningtypen

Het dominante woningtype in Roosendaal is de rijwoning (46%). Etagewoningen (21%) bevinden zich veel in het centrum (57%) en in de wijk West (45%). Ook in Kroeven-zuidoost en Hulsdonk (Tolberg) bestaat ongeveer 40% van de woningen uit etagewoningen. De 2-onder-1-kap en geschakelde woningen (18%) zijn voornamelijk te vinden in Tolberg en de dorpskernen. Vrijstaande woningen (16%) domineren het buitengebied en de verspreide huizen van de dorpen. Daar zijn op zeer beperkte schaal andere woningtypen aanwezig. Ook op de industriegebieden zijn de meeste woningen vrijstaand.

3.3 Eigendomsverhoudingen

Het eigenwoningbezit ligt in Roosendaal op 62%. In vergelijking met gemeenten van dezelfde omvang is dit hoog. Het eigen huizenbezit is vooral hoog in de dorpen, het buitengebied van Roosendaal en de wijk Tolberg (Wijkatlas 2005). Hoewel de huizenprijzen flink zijn gestegen, zijn de woningen in Roosendaal en Bergen op Zoom goedkoper dan in buurregio's. De prijzen in West-Brabant (tussen Roosendaal en Breda) liggen 10.000 tot 20.000 hoger. De woningen staan wel langer te koop (Woningmarktonderzoek 2003).

Daarnaast is 31% van de woningen in handen van corporaties.² In Kroeven en Noord is de helft of meer van de woningen in bezit van woningcorporaties. In de buitengebieden en de industriegebieden zijn geen corporatiewoningen aanwezig. Goedkope huurwoningen (<€ 325,90) staan vooral in de wijken Oost, Noord en West. In de Stationsbuurt (centrum) en Langdonk - oost staan de meeste dure huurwoningen (>€ 499,91). Bijna alle corporatiewoningen (97%) behoren tot de kernvoorraad.³

Een klein deel van de woningen (7%) wordt particulier verhuurd. Deze woningen bevinden zich vooral in het centrum (19%) en op de industriegebieden (19%).

3.4 Woningkwaliteit

De inwoners van Roosendaal zijn over het algemeen tevreden over de woning waarin ze wonen. Uit de Bewonersenquête van 2005 blijkt dat mensen hun woning gemiddeld waarderen met een 7,7.⁴ Vooral de mensen die wonen in de dorpen, het buitengebied en het industrieterrein (behalve Borchwerf) zijn erg tevreden en geven hun woning een acht of hoger. Een stuk minder tevreden dan gemiddeld zijn de mensen in Noord (een

² Aramis, WSG, Wonen West Brabant, Soomland, Vitalis en Woensdrecht.

³ Dit zijn betaalbare huurwoningen met een huur onder de huursubsidiegrens van € 471,67.

⁴ Deze waardering is gedaald. In het Woningmarktonderzoek van 2003 (gebaseerd op de Bewonersenquête 2003) wordt gesproken van een gemiddelde waardering van een acht.

zeven) en Kroeven-zuidwest. In deze laatste wijk zijn de bewoners maar matig tevreden, zij geven hun woning een 5,9. De kwaliteit van de woningen in de buurt wordt overal iets minder gewaardeerd dan de eigen woning. In Kroeven-zuidwest krijgt de kwaliteit van de woningen in de buurt zelfs een onvoldoende (5,4).

3.5 Woningbehoefte en woningaanbod

Het aantal woningen dat Roosendaal in de toekomst nodig heeft is door de bijgestelde bevolkingsprognoses naar beneden bijgesteld. Desondanks blijven nieuwe woningen nodig en staat voor de periode tot 2015 een uitbreiding van de woningvoorraad op het programma van ruim 4.000 woningen. Van groot belang, naast de omvang van de woningvoorraad is de samenstelling ervan. De veranderende leeftijdsopbouw (meer ouderen en alleenstaanden, minder gezinnen) van de bevolking heeft gevolgen voor woningbehoefte. Lag tot nu toe de nadruk op realiseren van eengezinswoningen, in de komende decennia zullen er juist meer etagewoningen bij moeten komen (SV 2007). De behoefte aan alle woningtypen zal toenemen, behalve etagewoningen zonder lift (Woningmarktonderzoek 2003). Gezien de vergrijzing zal vooral de vraag naar etagewoningen mét lift stijgen.

De geplande woningbouw tot 2010 bestaat voor ruim tachtig procent uit koopwoningen waarvan de helft in het dure segment (Woningmarktonderzoek 2003). Het risico bestaat dat een overschot in deze sector ontstaat. Echter, ondanks de behoorlijke bouwinspanning voor etagewoningen met lift en seniorenwoningen, dreigt daarvan in de toekomst een tekort. Verder wordt een potentieel tekort aan vrijstaande woningen en een overschot aan rijwoningen en etagewoningen zonder lift geconstateerd.



4 Inkomenskenmerken en werkgelegenheid

Dit hoofdstuk over sociale kenmerken beschrijft de situatie in Roosendaal op het terrein van inkomen (de hoogte, de beleving en de bron), het opleidingsniveau en de werkgelegenheid en werkloosheid in Roosendaal.

4.1 Inkomen

Niveau

Het gemiddeld besteedbaar inkomen van een huishouden in Roosendaal bedraagt € 29.900 per jaar (in 2002). In West, Kroeven-zuidoost, Kalsdonk en Centrum hebben de huishoudens gemiddeld minder te besteden dan € 25.600. De huishoudens die meer dan €32.000 per jaar te besteden hebben wonen vooral in Kortendijk, Tolberg en de dorpen (wijkatlas 2005).

Uit de armoedemonitor (2005) blijkt dat in 2002 bijna negen procent van de Roosendaalse huishoudens moet rondkomen van een laag inkomen.⁵ Na 1997 heeft zich een daling ingezet van het aantal huishoudens dat moet rondkomen van een laag inkomen. De effecten van de economische recessie van 2003-2005 zijn nog niet zichtbaar in de officiële cijfers, maar

⁵ De grens is gebaseerd op het bijstandsniveau van een éénpersoonshuishouden in 1979 en is waardevast. Dat wil zeggen dat ze van jaar tot jaar eenzelfde koopkracht vertegenwoordigt. Voor andere typen huishoudens is de lage-inkomensgrens vastgesteld door een opslagfactor toe te passen. Deze is afhankelijk van het aantal personen in een huishouden en hun leeftijd (Armoedemonitor Roosendaal 2005).

aangenomen wordt dat het percentage lage inkomens gestegen is. Dit blijkt in ieder geval uit de bewonersenquête 2005. In 2003 gaf zeven procent van de ondervraagden aan rond te moeten komen van een maandelijks inkomen van minder dan €1000, in 2005 is dat opgelopen naar tien procent.

Het aantal eenpersoonshuishoudens met een laag inkomen tussen 2000 en 2002 is gehalveerd (van 22,8% naar 12,6%). Vooral 65-plussers zijn erop vooruit gegaan door de belastingherziening. Maar het aandeel lage inkomens is bij de éénpersoonshuishoudens is nog altijd groter dan bij de meerpersoonshuishoudens. In Roosendaal heeft bijna 30 procent van de éénoudergezinnen een laag inkomen.

Het grootste percentage huishoudens met een laag inkomen (bijna zestig procent) moet rondkomen van een bijstands- of WW-uitkering. Een kwart van de WAO-ers moet rondkomen met een laag inkomen. Huishoudens die leven van een pensioen, loon of winst hebben het minst vaak een laag inkomen. Hoewel dit toch nog altijd ruim 900 huishoudens betreft (cijfers 2002).

Op basis van de landelijke koopkrachtontwikkeling en de ontwikkeling van doelgroepen in Roosendaal is een inschatting gemaakt van het aantal huishoudens met een laag inkomen in 2005 (Armoedemonitor 2005).

Tabel 3 Inschatting aantal huishoudens met een laag inkomen in 2005 (Armoedemonitor 2005)

	2002	2005
<i>Werknemers en zelfstandigen</i>	930	1.230
<i>Werklozen</i>	1.010	1.220
<i>Pensioengerechtigden</i>	290	340

Het aantal huishoudens met een laag inkomen voor de groep werknemers en zelfstandigen stijgt naar van 930 in 2002 tot 1.230 in 2005. Het aantal werklozen met een laag inkomen stijgt van 1.010 naar 1.220. Het aantal pensioengerechtigden met een laag inkomen stijgt van 290 naar 340.

In de hele gemeente Roosendaal zijn in 2005 naar schatting 3.200 huishoudens met een laag inkomen, 470 meer dan in 2002. Het percentage lage inkomens heeft zich tussen 2000 en 2002 iets gunstiger ontwikkeld dan gemiddeld in Nederland. Na 2002

is de ontwikkeling, naar verwachting, vergelijkbaar met het Nederlandse gemiddelde (Armoedemonitor 2005).

Subjectieve beleving van inkomen

In de *Bewonersenquête 2005* is een aantal vragen gesteld over de mate waarin huishoudens kunnen rondkomen met hun inkomen.

Ruim eenderde van de Roosendaalse huishoudens zegt (zeer) gemakkelijk te kunnen rondkomen. Eén op de acht geeft aan (zeer) moeilijk te kunnen rondkomen. De financiële situatie van éénuoudergezinnen is het meest nijpend. Daarvan zegt ruim veertig procent (zeer) moeilijk te kunnen rondkomen. Slechts een van de tien personen zegt makkelijk te kunnen rondkomen. De paren zonder kinderen komen het gemakkelijkste rond (Armoedemonitor 2005).

Bijna de helft van de Roosendaalse huishoudens geeft te kennen dat hun financiële situatie is verslechterd. Dit percentage is hoger dan dat de gemiddelde Nederlander aangeeft. In de Armoedemonitor 2005 wordt de verklaring hiervoor gezocht in de mogelijk wat pessimistischer aard van de inwoner van Roosendaal (of West-Brabant). Want ook over de toekomstverwachting zijn de inwoners van Roosendaal iets minder optimistisch dan de 'gemiddelde Nederlander'. Eenderde denkt dat hun financiële situatie zal verslechteren, terwijl in heel Nederland eenvijfde deel dit verwacht.

Betrokkenen melden dat de vraag naar schuldbemiddeling in Roosendaal de afgelopen jaren is toegenomen.

Inkomensbron

De belangrijkste inkomensbron voor de meeste Roosendaalse huishoudens is loon of winst (65%). Bijna een kwart leeft van een pensioen en tien procent moet rondkomen van een uitkering (bijstand, WW of WAO).

Het aantal bijstandsgerechtigden in Roosendaal is al jaren minder dan gemiddeld in Nederland en zelfs veel lager dan andere middelgrote gemeenten. In 2005 heeft minder dan drie procent van de Roosendaalse bevolking een bijstands- uitkering.

Het percentage WW'ers ligt daarentegen iets boven het landelijk gemiddelde. De groei in Roosendaal tussen 2002 en

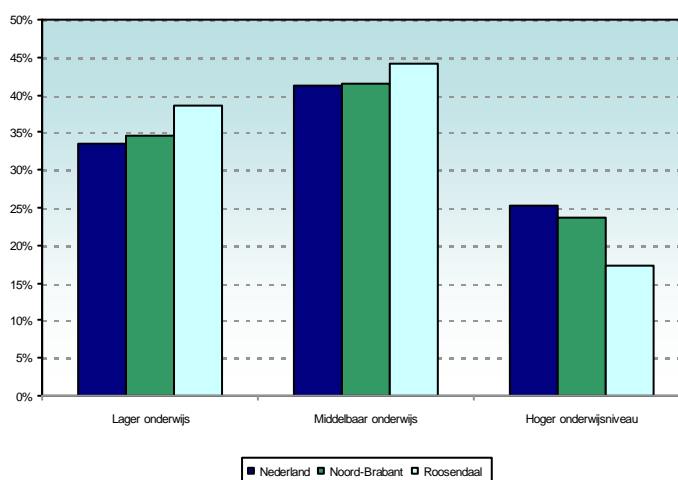
2005 is wel minder sterk geweest dan landelijk, van 2,6% naar 3,4% (landelijk van 1,7% naar 2,8%).

Net als in de rest van Nederland is het aantal WAO-uitkeringen als gevolg van de herkeuringsoperatie gedaald, van acht procent in 2002 naar 7,5% in 2005 (landelijk van 8,5% naar 8,1%).

4.2 Onderwijsniveau

Wanneer we het onderwijsniveau in Roosendaal vergelijken met Noord-Brabant en Nederland ontstaat het beeld zoals weergegeven in figuur 6.

Figuur 6 Onderwijsniveau⁶ 2005 Nederland, Noord-Brabant en Roosendaal (CBS Statline, EBB)



⁶ *Lager onderwijs* staat voor een diploma van een van de volgende onderwijsniveaus: lbo/ vbo/ vmbo/ mulo/ mavo. Of een afronding van de eerste 3 leerjaren van havo/vwo en het laagste niveau van het beroepsonderwijs (mbo kwalificatieniveau 1). *Middelbaar onderwijs* zijn opleidingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs: bovenbouw havo/vwo en opleidingen vergelijkbaar met mbo niveau 2, 3 en 4. *Hoger onderwijs* zijn hbo- en universitaire opleidingen. Het betreft hier het onderwijsniveau van personen van 15 tot en met 64 jaar die niet in een instelling of tehuis wonen. De aantallen zijn gebaseerd op basis van de enquête beroepsbevolking (EBB). Het onderwijsniveau heeft betrekking op het hoogst behaalde opleidingsniveau.

Het aandeel van de bevolking met lager of middelbaar onderwijs ligt in Roosendaal verhoudingsgewijs hoger dan in de provincie Noord-Brabant en Nederland. Ofwel het percentage hoger opgeleiden is in Roosendaal lager in vergelijking met Noord-Brabant en Nederland. Uit jarenvergelijkingen blijkt dat de verhouding tussen lager, middelbaar en hoger onderwijs flink schommelt. Met de interpretatie van bovenstaande gegevens dient daarom voorzichtig te worden omgegaan.

Deze trends zijn ook niet terug te zien in de cijfers van de bewonersenquête. Daaruit komt namelijk naar voren dat het opleidingsniveau in de periode 2001 tot en met 2005 stabiel is.

Een vergelijking tussen de cijfers van de bewonersenquête en de cijfers van het CBS is om twee redenen niet mogelijk. Ten eerste omdat een andere indeling van onderwijstypen wordt gehanteerd en ten tweede omdat de cijfers van het CBS betrekking hebben op de bevolking van 15 tot en met 64 jaar en de cijfers van Roosendaal op de bevolking van 16 jaar en ouder.

4.3 Werkgelegenheid en werkloosheid

Sinds 1995 is de werkgelegenheid vrij continu toegenomen. In Roosendaal was de ontwikkeling positiever dan in de regio West-Brabant. Het aantal werkzame personen is tussen 2000 en 2004 met 4,6 procent gestegen, terwijl in West-Brabant de werkgelegenheid zeer gering is gestegen (0,1%) (Economische Barometer Roosendaal 2005).

Sinds 2002 stijgt de werkloosheid in Nederland weer, na een lange periode van daling. De verwachting is dat met de aantrekkende economie in 2006 deze stijging niet verder zal doorzetten of zelfs zal ombuigen in een daling. In Roosendaal zijn de ontwikkelingen iets minder gunstig dan landelijk, maar steekt wel gunstig af bij de regio West-Brabant.

In 2004 staat zeven procent van de 15-64 jarigen ingeschreven bij het CWI. Onder Turken en Marokkanen ligt het werkloosheidspercentage ruim drie keer zo hoog. Opvallend in 2004 is de afname van werkloosheid onder allochtonen (vooral Turken) en een toename bij autochtonen.

De werkloosheid onder laagopgeleide jongeren blijft echter een probleem.

5 Economische kenmerken

Bij het beschrijven van de *sociale* staat van Roosendaal, zijn economische kenmerken van Roosendaal in de context van belang.

We beschrijven de beschikbare arbeidsplaatsen, economische dynamiek, ruimtegebruik, winkelvoorzieningen, woon-werkverkeer en grote projecten.

5.1 Arbeidsplaatsen

In de gemeente Roosendaal heeft de sector industrie met twintig procent het grootste percentage arbeidsplaatsen (Wijkatlas 2005). Vergeleken met andere middelgrote gemeenten in Noord-Brabant is dit echter weinig. De sector die er ten opzichte van deze gemeenten het meest uitspringt, is de transportsector (Economische Barometer 2005). Ook de zorg biedt relatief veel werkgelegenheid (17 procent). De werkgelegenheid is redelijk verspreid over diverse sectoren. Zo'n veelzijdige werkgelegenheidsstructuur wordt als gunstig beschouwd voor de ontwikkeling van de economie. Dit is wellicht een verklaring voor het feit dat de werkgelegenheid in Roosendaal ondanks de economische malaise de laatste jaren zich redelijk staande heeft gehouden.

Opvallend is dat slechts vijf commerciële bedrijven in de top vijftien van grootste werkgevers in Roosendaal staan (Economische Barometer 2005). De grootste werkgevers zijn Werkvoorzieningschap West Noord-Brabant, Thuiszorg West-Brabant, Philips Lighting BV en het Franciscus Ziekenhuis.

Er zijn meer mensen gaan werken in de zorg, bij de overheid en zakelijke dienstverleners en minder in de handel, bouw en industrie (Strategische Verkenningen 2007). Het creëren van werkgelegenheid blijft het centrale speerpunt van het lokale economische beleid (Strategische verkenningen 2007).

5.2 Dynamiek

De regio West-Brabant kenmerkt zich door een relatief grote dynamiek wat betreft bedrijvenpopulatie. Starters (5,5%), nieuwe dochterbedrijven (3,8%), naar West-Brabant verhuisde vestigingen (1,4%) maar ook opheffing van vestigingen (5,6%), faillissementen (0,6%) en vertrek naar elders (0,9%). Veel dynamiek gaat doorgaans gepaard met innovatie, concurrentie en investeringen en dat is gunstig voor de economische ontwikkeling. Voor de gemeente Roosendaal is dit in mindere mate het geval. In Roosendaal zijn in 2003 relatief weinig nieuwe vestigingen opgericht, maar ook het aantal opgeheven vestigingen is laag (Economische Barometer 2005).

5.3 Ruimte

Naast de ontwikkeling van één nieuw bedrijventerrein op dit moment, namelijk Borchwerf II, in samenwerking met de gemeente Halderberge, ligt de aandacht vooral op herstructurering en revitalisering van bestaande bedrijventerreinen. Het aanbod van bedrijfsruimtes is behoorlijk groot. De huurprijs is relatief laag. Roosendaal is niet echt een kantorenstad. De kantorenmarkt is krap, tegen de landelijke en regionale trend in (Economische Barometer 2005).

Een algemene verwachting is dat in de toekomst het onderscheid vervaagt tussen bedrijventerreinen en andere typen werklocaties zoals kantoorlocaties of winkelgebieden. Dit zal het gevolg zijn van dalend ruimtebeslag van de industrie, toename van het ruimtebeslag door logistieke en iets mindere mate zakelijke dienstverlening en winkels met een groot vloeroppervlak (Strategische Verkenningen 2007).

5.4 Voorzieningsniveau van winkels

Roosendaal staat bekend als een winkelstad met een sterk regionale functie. Voor een middelgrote gemeente is het aanbod van winkels behoorlijk divers. Vooral in het centrumgebied bevinden zich modezaken en winkels met luxeartikelen. In de rest van de bebouwde kom zijn vooral winkels voor de dagelijkse boodschappen (levensmiddelen en drogisterijen) te vinden. Woonwinkels en doe-het-zelfzaken zitten vooral op de bedrijventerreinen (Economische Barometer 2005).

Uit het koopstromenonderzoek van 2005 blijkt dat Roosendaal na Breda de grootste winkelstad is in West-Brabant. Nabijheid is voor de meeste mensen de reden om in Roosendaal te gaan winkelen. Roosendaal scoort op verschillende aspecten wat betreft winkelen, zoals bereikbaarheid, variatie in het winkelaanbod, prijsniveau van het winkelaanbod, sfeer, veiligheid, parkeergelegenheid en -tarieven, lager dan het gemiddelde van West-Brabantse gemeenten.

Een impuls wordt verwacht van het in november 2006 te openen outletcentrum Rosada. Dit voor Roosendaal nieuwe winkelconcept (funshoppen) is gelegen aan de rand van de stad.

5.5 Woon-werkverkeer

In Roosendaal heeft 56% van de werkenden een baan in de eigen gemeente. Er komen iets minder mensen van elders in Roosendaal werken, dan dat inwoners van Roosendaal buiten de gemeente werken, dit negatieve 'pendelsaldo' bedraagt 4,4%.

De grootste 'arbeidstrek' vanuit Roosendaal vindt plaats richting Groot-Rijnmond en Zuidoost Zuid-Holland.

De hele regio West-Brabant kent, met uitzondering van Breda en Moerdijk, een negatief pendelsaldo en dan vooral voor de kleine gemeenten (Economische Barometer 2005).

5.6 Grote Projecten

In de toekomst is het, momenteel onder druk staande, economisch functioneren van de Roosendaalse binnenstad van wezenlijk belang. De kwaliteit ervan wordt steeds belangrijker, omdat consumenten kritischer worden en de actieradius van de consument toeneemt. Ook de ondernemers en het georganiseerde bedrijfsleven dringen erop aan het stadscentrum meer te koesteren (Strategische Verkenningen 2007).

Uit de *Bewonersenquête 2005* blijkt dat vooral tieners en 65-plussers het stadscentrum bezoeken. Ook blijkt dat mensen minder vaak het stadscentrum bezoeken. Waarschijnlijk hangt dit samen met de dalende waardering voor de kwaliteit van de winkels, straten en pleinen. Ook vindt men de sfeer en gezelligheid er op achteruit gegaan. De bereikbaarheid met de auto en de parkeermogelijkheden vinden de inwoners van Roosendaal al jarenlang onvoldoende.

De gemeente Roosendaal streeft synergie na in het ontwikkelen van diverse grootschalige economische projecten zoals voor de binnenstad, herinrichting van de Nieuwe Markt, het Outletcentrum Rosada, een runshoppingcentrum Oostpoort en het Spoorhavengebied. (Strategische Verkenningen 2007).



6 Sociale veiligheid

Sociale veiligheid staat hoog op de maatschappelijke en politieke agenda. Om een beeld te schetsen van de veiligheidssituatie is het zinnig een onderscheid te maken tussen objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid. De objectieve veiligheid betreft het aantal delicten, aangiften en meldingen. De subjectieve veiligheid zegt iets over hoe (on)veilig de bewoners zich voelen.

6.1 Objectieve veiligheid

Roosendaal bevindt zich in de middenmoot als het gaat om criminaliteit in de middelgrote gemeenten (AD Misdaadmeter 2005).

Het aantal geregistreerde misdrijven is in 2004 gestegen, nadat het in 2003 (sinds 1997) over de hele linie was gedaald. Vooral de stijging van het aantal auto-inbraken wordt zorgwekkend genoemd (Veiligheidsmonitor Roosendaal 2005). Ook uit de Bewonersenquête 2005 blijkt dat mensen vaker slachtoffer zijn geweest van auto- en woninginbraak.

In Roosendaal ligt het aantal auto-inbraken fors hoger dan in andere middelgrote gemeenten. Dat geldt ook voor het aantal meldingen over handel in softdrugs. Aannemelijk is dat een van de oorzaken hiervoor is dat Roosendaal een grensstad is. Er is sprake van drugstoerisme. In het verleden zijn de mogelijkheden verkend om de overlast in de (Binnen)stad hierdoor te beperken

door de coffeeshop aan de grens te plaatsen. Maar dit liep stuk op bezwaren van de grensgemeenten.

Geconstateerd wordt dat in de politiecijfers van Roosendaal niet veel merkbaar is van de dalende tendens van criminaliteit die zich in Nederland voor doet (Strategische Verkenningen 2007).

Het aantal meldingen van overlast over jeugd, vandalisme, drugs en omwonenden is na een forse stijging in 2003 in 2004 weer licht gedaald.

Het aantal aangiften en meldingen ligt in 2004, net als in 2003 en ondanks een lichte daling, het hoogst in het centrum. Het centrum kent relatief de meeste criminaliteit. Buurten die een sterke stijging laten zien zijn Fatima-villapark en Langdonk-oost. Twee buurten rond het station (Stationsbuurt en Parklaan-Hoogstraat) zijn relatief veiliger geworden, maar ze behoren nog steeds tot de risicogebieden. Ook uit Vrouwenhof, Kalsdonk en Vroenhout komen meer meldingen dan gemiddeld.

6.2 Subjectieve veiligheid

Ongeveer eenderde van de Roosendaalse bevolking zegt zich wel eens onveilig te voelen (Veiligheidsmonitor Roosendaal 2005). Landelijk is dit een kwart en in de regio Midden- en West Brabant een vijfde. In de beleving van de bewoners komen de meeste vervelende voorvallen voor in Noord en Centrum.

Het rapportcijfer voor veiligheid in de buurt in 2005 is niet veranderd ten opzichte van 2003 (7,1). In 2003 was het rapportcijfer ten opzichte van 2001 nog aanzienlijk gestegen. Eenderde van de bewoners zegt bepaalde plekken in hun buurt te mijden omdat ze zich er niet veilig voelen. In de meerderheid van de gevallen is de rondhangende jeugd de reden voor dit mijdingsgedrag.

De drugsoverlast is in 2005 niet verder gedaald. De meeste overlast ervaren mensen van het verkeer (te hard rijden, geparkeerde auto's in de buurt) (Bewonersenquête 2005).

De verschillen in veiligheidsgevoel tussen buurten vertonen een opvallende gelijkheid met het gewogen aantal aangiften en meldingen. Men voelt zich het veiligst in buurten waar de minste incidenten plaats vinden. Uitzonderingen zijn buurten aan de noordrand van Roosendaal. Daar voelt men zich het onveiligst, maar volgens politiecijfers zijn dit niet meer de onveiligste buurten. In de wijken Fatima-villapark en Centrum-nieuw voelt men zich veiliger dan dat op grond van politiecijfers verwacht zou mogen worden.

Melding wordt gemaakt van een stijging van huiselijk geweld en burenoverlast. In de veiligheidsmonitor gaat de gemeente Roosendaal ervan uit dat de toename veroorzaakt wordt door een verhoogde meldingsbereidheid. Hoewel hierover geen cijfers beschikbaar zijn duiden ervaringen van een woningcorporatie, bevestigd door de politie, op een toename van burenrudies.

6.3 Speerpunten in beleid

De gemeente heeft in de periode 2002-2006 drie speerpunten benoemd op het gebied van veiligheid: drugsoverlast, jeugdoverlast, woninginbraak. Desondanks zijn hiervoor nooit concrete doelstellingen geformuleerd (Strategische Verkenningen 2006, p. 134). In 2005 loopt een pilot om deze doelstellingen te formuleren.

Woninginbraak

Na een jarenlange daling stabiliseerde het aantal woninginbraken in 2003. In 2004 echter is dit weer met een kwart gestegen. In 2005 vindt tien procent van de bevolking dat woninginbraak vaak voor komt in hun buurt.

Jeugdoverlast

Deze problematiek doet zich vooral voor in de nieuwere wijken. Een verschuiving tussen wijken is waar te nemen. Dit wordt toegeschreven aan een demografische ontwikkeling: de steeds ouder wordende kinderen.

Drugsoverlast

In 2003 is een apart meldnummer voor drugsoverlast in gebruik genomen (Courage). Dit is waarschijnlijk de oorzaak van de explosieve stijging van meldingen over drugsoverlast. In 2004 is een lichte daling waarneembaar. De oorzaken hiervan zijn niet duidelijk: werkelijke daling of minder meldings- bereidheid. Het percentage bewoners dat aangeeft dat drugsoverlast vaak voorkomt in de buurt is niet gedaald. In 2005 ligt dit percentage op acht (in 2004 zeven procent). Centrum en Noord scoren ondanks een daling ten opzichte van 2003 het hoogst (van achtereenvolgens 30 naar 25 en van 27 naar 19 procent). Vanaf 2006 is het project Courage geïntensiveerd. De stijging van het aantal meldingen in Kroeven en West weerspiegelt zich nog niet in het oordeel van bewoners.

7 Voorzieningenniveau Roosendaal

In dit hoofdstuk geven we een indicatie van het voorzieningenniveau in Roosendaal. Achtereenvolgens gaan we in op onderwijsvoorzieningen, voorzieningen op het terrein van zorg en welzijn, culturele voorzieningen, religieuze instellingen, sport- en recreatievoorzieningen.

7.1 Onderwijsvoorzieningen

Basisonderwijs

Roosendaal heeft in alle wijken diverse scholen voor basisonderwijs. Ook de dorpen Heerle, Moerstraten, Nispen, Wouw en Wouwse Plantage hebben een basisschool. Verder heeft Roosendaal drie scholen voor speciaal onderwijs.

De inwoners van Roosendaal zijn te spreken over de mate van aanwezigheid van basisscholen in de buurt. Ze geven daarvoor gemiddeld een 7,8 (Bewoners- enquête 2005).

Voortgezet onderwijs

Roosendaal heeft twee scholen voor voortgezet onderwijs: het Jan Tinbergen College en OMO Scholengemeenschap Tongerlo. Deze laatste scholengemeenschap heeft zeven vestigingen. De waardering voor het voortgezet onderwijs is eveneens goed, een 7,7 (Bewonersenquête 2003).

Beroepsonderwijs

ROC West-Brabant heeft verschillende afdelingen in Roosendaal. Hier kunnen opleidingen gevolgd worden op het terrein van Techniek, Economie (handel, administratie, ICT, multimedia, toerisme en recreatie), Dienstverlening (welzijn, verpleging en verzorging, assistentie gezondheidszorg). Ook verzorgt het ROC NT2 (Nederlands als tweede taal) volwasseneneducatie.

Roosendaal heeft geen instelling voor hoger onderwijs. Wel is een scholengemeenschap (Tongerlo) recentelijk een samenwerking aangegaan met de Hogeschool Rotterdam. Het gaat om een pilot voor 2,5 jaar waarin wordt samengewerkt in de lerarenopleiding.

7.2 Voorzieningen op het terrein van zorg en welzijn

Stichting Integraal Welzijn (SIW) draagt zorg voor de ontwikkeling en uitvoering van het sociaal-cultureel werk en opbouwwerk. Ook heeft deze stichting een aantal projecten onder haar hoede.

Buurt- en wijkcentra en dorpshuizen

Roosendaal heeft verschillende buurthuizen of -centra: De Wieken, Kalsdonk, Fatima, Keijenburg en Wijkhuis West. In Tolberg en Kortendijk zit een wijkcentrum. De dorpen hebben een dorpshuis (Heerle, Wouwse plantage, Nispen) of een cultureel centrum (Wouw). Het centrum heeft geen buurtcentrum. Langdonk heeft geen buurthuis.

Jeugd- en jongerenwerk

Over de aanwezigheid van jongerenvoorzieningen zijn de inwoners van Roosendaal niet zo te spreken. Hoewel ze positiever zijn dan voorheen, is het oordeel met 5,2 nog steeds onvoldoende (Bewonersenquête 2005). Vooral in Noord is vooruitgang geboekt.

Ouderenwerk

De aanwezigheid van voorzieningen voor ouderen wordt het best gewaardeerd in Nispen (7,8). Ook in de kernen Wouw (6,8) en Wouwse Plantage (7,1) en de wijk Oost (6,4) zijn de bewoners meer tevreden dan gemiddeld (6,0). Het minst tevreden is men

in Moerstraten (4,5), Langdonk (4,9) en Centrum (5,1). De meeste vooruitgang is, net als met voorzieningen voor jongeren, geboekt in Noord van 4,9 in 2003 naar 5,7 in 2005. (Bewoners-enquête 2005, Wijkatlas 2005). Zie ook figuur 8 in hoofdstuk 9 over leefbaarheid.

Het project Samen is Wijs heeft de eenzaamheid onder ouderen⁷ aan het licht gebracht. Bijna één op de vijf ouderen (17%) heeft aangegeven eenzaam tot zeer eenzaam te zijn. In Langdonk (28%) en Kalsdonk (21%) voelen de meeste ouderen zich eenzaam. In de kerkdorpen voelen minder ouderen zich eenzaam.

Maatschappelijk werk

Traverse is een instelling voor onder andere Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) en schoolmaatschappelijk werk. Ook biedt Traverse ondersteuning aan vrijwilligers, via de werkgroep rouwbegeleiding, bureau sociaal raadslieden en het Vrijwilligersinformatiepunt (VIP). Traverse verzorgt ook schuldhulpverlening.

Kinderopvang en Peuterspeelzalen

Roosendaal heeft verschillende organisaties voor kinderopvang en diverse peuterspeelzalen.

In 2005 is voor het eerst gevraagd naar het oordeel over de aanwezigheid van peuterspeelzalen. De wijk Tolberg en de dorpen scoren goed, in Langdonk (6,2) is men minder tevreden dan gemiddeld (7,2) over de aanwezigheid van het aantal peuterspeelzalen.

Wonen, welzijn en zorg

Roosendaal heeft diverse zorginstellingen. Er is één ziekenhuis, een GGD en een voorziening voor GGZ.

Er zijn diverse huisartsen (weinig groepspraktijken) en er is één huisartsenpost voor de hele stad. Dat laatste is te weinig (Masterplan Wonen-Welzijn-Zorg 2004-2015: p. 64).

De organisatie voor Thuiszorg biedt onder andere jeugdgezondheidszorg.

⁷ Tussen september 2003 en juli 2005 zijn alle 10.681 zelfstandig wonende ouderen benaderd met het aanbod van een huisbezoek. Er zijn 1.715 huisbezoeken afgelegd.

Eén loket HetPunt is een samenwerkingsverband van Aramis, Groenhuysen en de gemeente Roosendaal. Ook Thuiszorg West-Brabant en de GGZWNB hebben zich aangesloten. Ook heeft Roosendaal een instelling voor maatschappelijk werk (Traverse). Humanitas biedt een breed scala aan voorzieningen en diensten. Woonservicezones worden ontwikkeld in Kalsdonk, Kortendijk, Kroeven, Burgerhout en Tolberg. In Kalsdonk functioneert sinds 2004 een maatschappelijk steunsysteem. Dit is een netwerk van samenwerkende hulpverleners van waaruit gecoördineerd hulp wordt geboden. Voorzieningen voor gehandicapten scoren onvoldoende (5,8).

Vrijwilligerswerk

In de gemeente Roosendaal zijn veel vrijwilligers actief, hoeveel precies is niet bekend. In het onderzoek naar vrijwilligersbeleid dat het Verwey-Jonker Instituut heeft verricht (Nieborg, Oudenampsen en Ter Woerds 2006) staan de sectoren zorg en welzijn, sport en recreatie en het sociaal-culturele klimaat in de woon- en leefomgeving centraal. In al deze sectoren zijn drie typen vrijwilligersorganisaties te onderscheiden:

Type A: De organisaties waarin uitsluitend vrijwilligers actief zijn; de vrijwilligers zijn dan ook verantwoordelijk voor het primaire proces (zoals de Unie van Vrijwilligers).

Type B: De organisaties waarin de vrijwilligers wel verantwoordelijk zijn voor het primaire proces, maar worden ondersteund door beroepskrachten (zoals de Stichting Vrijwillige thuiszorg).

Type C: De organisaties waarbij de beroepskrachten verantwoordelijk zijn voor het primaire proces, maar ondersteund worden door vrijwilligers (zoals het Sportbureau).

Het genoemde rapport geeft inzicht in de organisaties die per sector onder de verschillende types zijn te scharen. In het algemeen zijn de vrijwilligers in de sector zorg en welzijn in de leeftijdscategorie boven de 50 jaar. In de sector sport en recreatie is de vergrijzing onder de vrijwilligers een minder groot knelpunt. De vrijwilligers die zich bezig houden met het sociaal-cultureel klimaat in de woon- en leefomgeving vindt men vooral in de leeftijdsgroep van 40-70 jaar. De behoefte aan vrijwilligers is in alle drie sectoren groter dan het aanbod. Het Vrijwilligers Informatie Punt is een organisatie waarin vraag en aanbod bijeenkomen.

Overig

Daarnaast kent Roosendaal een aanbod op het terrein van maatschappelijke dienstverlening, zoals bureau Halt, Humanitas, slachtofferhulp en Vluchtelingenwerk.

7.3 Culturele voorzieningen

Roosendaal heeft een aantal professionele voorzieningen in de culturele sector, zoals schouwburg De Kring, de openbare bibliotheek (met dependances in de wijken Kalsdonk, Kortendijk en Tolberg en in Wouw) en het archief.

Bij het Centrum voor de Kunsten (voorheen Muziekschool en School voor Expressie) kunnen cursussen worden gevolgd op het terrein van muziek en beeldende kunst. Dit Centrum wordt door de inwoners van Roosendaal gewaardeerd met een 6,5. Vooral hoogopgeleiden volgen er een cursus of hebben een cursus gevolgd, namelijk drie à vier op tien inwoners. Bij de laag opgeleiden is dat net iets meer dan tien procent.

Op theatergebied is er ook een Concertzaal, het Verkadehuis en Kindertheater De Toverhoed.

Overige voorzieningen zijn onder andere Museum Tongerlohuys, Artotheek, Bioscoop, Filmhuis, Milieu Educatief Centrum.

Roosendaal heeft een groot aantal organisaties voor amateurkunst. Verenigingen en gezelschappen zijn actief op uiteenlopende terreinen: harmonieën, koren, toneelverenigingen, majoretten, symfonieorkest.

Het middensegment voor de professionele kunst is minder sterk ontwikkeld. Er zijn bijvoorbeeld weinig voorzieningen voor atelier- en expositieruimte. Ook op het terrein van beeldende kunst- en cultuurhistorie is Roosendaal mager bedeed. Het aanbod aan monumenten en cultuurhistorisch interessante plekken is verbrokken. Kunst en cultuur zijn weinig zichtbaar op straat. De stedelijke publieksruimte heeft een laag cultureel gehalte (Kunst en Cultuur, jan. 2002).

Gesteld wordt dat de cultuur van de inwoners met een niet-Nederlandse culturele achtergrond buiten de stedelijke cultuur dreigt te komen staan. Het betrekken van deze groep en cultuur bij het stedelijke aanbod wordt wenselijk geacht (Kunst en Cultuur, jan. 2002).

De Roosendaalse kermis wordt door de inwoners goed gewaardeerd. Hoewel het cijfer de laatste jaren wel is teruggevallen van een 7,7 naar een 7,3. De waardering die bewoners hebben voor culturele voorzieningen is de afgelopen jaren gelijk gebleven (Bewonersenquête 2005).

Uit de evaluatie van de Kunst- en Cultuurnota (2005) blijkt dat drie in 2002 benoemde speerpunten zijn gerealiseerd, namelijk het instellen van het Cultuurbureau (Kunstservicepunt), de Kunstmaand en de projectsubsidies. Ook is de samenwerking verbeterd en is verjonging gerealiseerd. Maar ook blijkt dat instellingen weinig aandacht hebben geschonken aan het bereiken van bijzondere doelgroepen. Daarover waren wel afspraken gemaakt met de gemeente.

7.4 Religieuze instellingen

De Rooms-katholieke aard van Roosendaal zien we terug in het aantal kerkgenootschappen: vier parochies met elk een aantal kerkgebouwen. De protestantse gemeenschap heeft één kerk. Daarnaast heeft Roosendaal een pinkstergemeente. (Stadsgids 2005 - 2006)

Roosendaal heeft twee Moskeeën: een Turkse en een Marokkaanse. Deze staat allebei in de wijk Kalsdonk, waar op dit moment herstructurering plaats vindt. Beide moskeeën worden verplaatst naar een andere wijk. Over de nieuwe locaties is veel discussie. Het nieuwe college wil hierover een beslissing nemen.

7.5 Sportaccommodaties

Roosendaal kent een breed scala aan sportverenigingen. De sportvoorzieningen die de gemeente Roosendaal heeft worden gewaardeerd met een 6,8 (Bewonersenquête 2005).

7.6 Recreatiegebieden, parken en speeltuinen

Van de recreatiegebieden zijn de Roosendaalse bossen het meest populair. In 2005 zijn deze door 58% van de inwoners van Roosendaal bezocht. Ook de bossen van de Wouwse plantage, recreatiegebied Vrouwenhof en het Emile van Loonpark zijn

goed bezocht: in 2005 brachten vier op de tien mensen daaraan een bezoek.

Daarnaast is ook de kinderboerderij vrij populair. Drie op de tien inwoners van Roosendaal en meer dan de helft van de dertigers heeft hieraan in 2005 een bezoek gebracht (Bewonersenquête 2005).

Als laatste willen we hier noemen het recreatieterrein De Stok. Hier bevinden zich verschillende sportieve mogelijkheden, zoals squashbanen, een zwembad, kartbanen, een lasergame centrum, een duikcentrum, maar ook een thermen & beautyresort en een kinderspeelparadijs.

7.7 Sociale kaart en onderlinge samenwerking

Tijdens de panelsessies werd opgemerkt dat een sociale kaart, een overzicht van de diverse maatschappelijke instellingen en organisaties, in Roosendaal feitelijk ontbreekt. Organisaties ervaren een gebrek aan vanzelfsprekendheid om elkaar op te zoeken en te vinden bij het oplossen van bepaalde vraagstukken. Ze weten elkaar moeilijk te vinden, weten niet goed van elkaar wat ze doen en werken onderling te weinig samen.

Daarentegen zijn er voorbeelden van netwerken van organisaties die elkaar wél hebben gevonden. Bijvoorbeeld Buurtnetwerken signaleren probleemgedrag bij jongeren en springen hier tijdig op in. Ook functioneert in sommige wijken het 'Pettenoverleg' goed.



8 Leefbaarheid

Leefbaarheid is een term waaronder vele aspecten geschaard worden. We kiezen hier voor de volgende afbakening van leefbaarheid.

Leefbaarheid betreft zowel het sociale klimaat (aard en waardering van sociale contacten), het woonklimaat (waardering van de woning en de woonomgeving) als het verzorgingspeil (aard en peil van sociale voorzieningen). Ook het bestuurlijke klimaat speelt een rol (betrokkenheid van bewoners bij lokale besluitvorming) (Werkplan Verwey-Jonker Instituut 2006, p. 16). Het verzorgingspeil is in het vorige hoofdstuk aan de orde geweest. In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van het woonklimaat, sociale klimaat en het bestuurlijke klimaat.

8.1 Woonklimaat

Oordeel over de buurt

Het algemene oordeel dat de bewoners van Roosendaal geven aan hun buurt is gemiddeld een 7,1. De dorpen en het buitengebied krijgen hogere cijfers.

Van de wijken in Roosendaal zijn Tolberg en Kortendijk het meest populair. Noord wordt het laagst gewaardeerd, maar scoort iets beter dan in 2003.

Uit de bewonersenquête blijkt verder dat 85 procent zich medeverantwoordelijk voelt voor de leefbaarheid van hun buurt. Ruim 21 procent heeft zich ook daadwerkelijk ingezet om hun buurt te verbeteren. In het centrum en in de dorpen is meer dan een kwart van de bewoners actief geweest.

Oordeel over fysieke woonomgeving

Wat betreft de fysieke woonomgeving zijn de inwoners van Roosendaal het meest te spreken over de kwaliteit van de woningen en het onderhoud aan de huizen en de tuinen. Onderhoud van de openbare ruimte (groen en verharding) scoren beter dan in 2003 maar nog steeds onvoldoende. Roosendaal heeft veel (groene) openbare ruimte, dit maakt het relatief duur om de kwaliteit ervan op peil te houden.

8.2 Sociaal klimaat

Sociale kwaliteit van de woonomgeving

Een aspect van leefbaarheid betreft niet alleen de fysieke kwaliteit van de woonomgeving, maar ook de sociale kwaliteit ervan. Uit de Bewonersenquête (2005) blijkt dat in de dorpen de bewoners het meest te spreken zijn over de onderlinge sociale contacten. Binnen Roosendaal scoren de wijken Tolberg en Oost het hoogst. De onderlinge contacten en de betrokkenheid bij de buurt hangen sterk met elkaar samen.

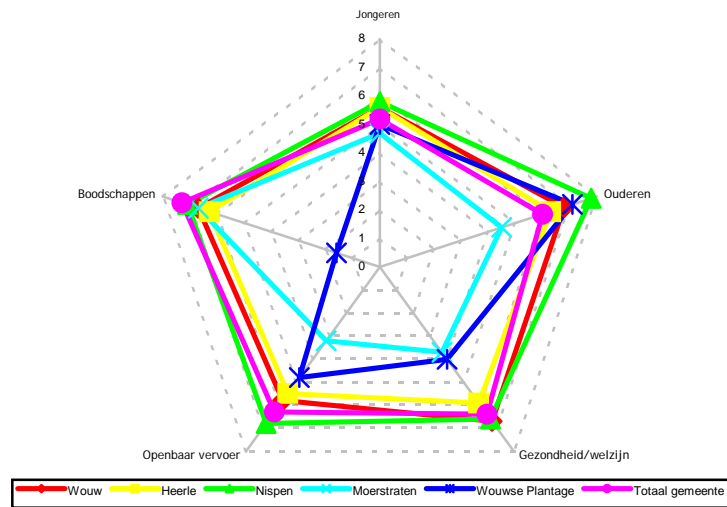
In Moerstraten en Nispen heerst de meeste rust, in het Centrum en Noord het minste. In deze laatste wijken komen volgens de bewoners ook de meeste ongewenste activiteiten voor.

De samenhang in de buurt, sociale cohesie, vertoont sterke overeenkomsten met de algemene waardering voor de buurt. Buurten aan de noord- en de zuidrand van de stad vertonen de minste sociale samenhang. Veel sociale cohesie is te vinden in de dorpen.

In de dorpen wordt de discussie over leefbaarheid vaak gekoppeld aan de aanwezige voorzieningen (Bewonersenquête 2005).

In figuur 7 is te zien hoe de inwoners van de kernen van Roosendaal denken over de aanwezige voorzieningen.

Figuur 7 Waardering van de voorzieningen in 2005 voor jongeren, ouderen, gezondheid/welzijn, openbaar vervoer en dagelijkse boodschappen in de kleine kernen en de gemeente Roosendaal (Bewonersenquête 2005).



Inwoners van Moerstraten oordelen verhoudingsgewijs zeer kritisch over de aanwezige voorzieningen voor jongeren (4,7), ouderen (4,5), gezondheid/ welzijnvoorzieningen (3,7) en het openbaar vervoer (3,2). Ook inwoners van Wouwse Plantage beoordelen de gezondheid/welzijnsvoorzieningen erg laag (4,0).

Opvallend is de positieve beoordeling van de voorzieningen door inwoners uit Nispen. Uitgezonderd de voorzieningen voor dagelijkse boodschappen worden in deze kleine kern de voorzieningen hoger dan gemiddeld beoordeeld. Hoewel de inwoners van Wouwse Plantage negatief zijn over de aanwezige gezondheid/welzijnsvoorzieningen worden de voorzieningen voor ouderen (7,1) in deze kern vrij hoog gewaardeerd.

De kleine kernen Wouw en Heerle nemen wat betreft de beoordeling van de voorzieningen een middenpositie in. Opvallend is dat de voorzieningen voor jongeren in het algemeen lager worden beoordeeld dan de voorzieningen voor ouderen.

Ook signalen vanuit de panelsessies duiden op een bezorgdheid over de beschikbaarheid van voorzieningen en zorg, met de dorpen voorop.

Ontwikkelingsrichting van de buurt volgens bewoners

Alleen in Nispen⁸ vinden meer mensen dat de buurt erop vooruit is gegaan dan op achteruit.

Vooral in West zijn meer pessimisten dan optimisten. In deze wijk hebben mensen het minste vertrouwen in de toekomst. De trend in Noord is daarentegen positief. Het aantal optimisten en pessimisten houden elkaar in evenwicht, waar eerder de pessimisten de overhand hadden. Dit is wellicht het gevolg van de (sociale) interventies die hier de afgelopen tijd hebben plaatsgevonden.

Sociaal kapitaal

Sociale contacten hebben mensen op uiteenlopende manieren. Over ongeorganiseerde contacten zijn geen gegevens bekend, met uitzondering van sociale contacten in de buurt.

Contacten in georganiseerd verband zijn bijvoorbeeld zelforganisaties, bewonersorganisatie en buurtinitiatieven.

Maar ook verenigingen zijn te zien als sociaal bindmiddel. Zoals eerder opgemerkt heeft Roosendaal een levendig verenigingsleven, vooral in de dorpen. Muziekverenigingen (10), zang- en majoretteverenigingen (14), toneelverenigingen (7), carnavalsverenigingen (14, waarvan 6 gesubsidieerd), Oranjeverenigingen (6), sint Nicolaascomités (6), zangverenigingen (24), scoutinggroepen (9), kindervakantiewerk, ouderenbonden (6), vrouwenverenigingen en heemkundekringen.

Ook de beoefening van amateurkunst kan in dit rijtje geplaatst worden.

Belangenorganisaties zoals Platform minima en Roosendaal gehandicapten Platform zijn voorbeelden van *linking* sociaal kapitaal waarbij contacten tussen bewoners en instellingen en/of overheden aan de orde zijn. Dit geldt ook voor de bewonersplatforms, waarover hieronder meer.

⁸ De mensen die op de industriegebieden wonen vinden dit ook, maar dit zijn relatief kleine aantallen en het betreft geen woonwijk.

8.3 Bestuurlijk klimaat

Wijkgericht werken

De gemeente Roosendaal wil tegemoet gekomen aan het kansgedreven buurtbeleid zoals dat door onder andere de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) wordt bepleit. Vooral door de wijk- en buurthuizen, het wijkgericht werken - via buurtteams - en diverse projecten. Voor de verbetering van leefbaarheid in de buurten en dorpen wordt groot belang gehecht aan zichtbare effecten. Deze zijn cruciaal voor het vertrouwen van de buurtbewoners (Strategische verkenningen 2007).

“Door de versterking van samenwerking tussen bewoners en sociale spelers zoals woningcorporaties, scholen en welzijnswerk in buurten en wijken van zowel steden als dorpen neemt niet alleen het sociaal vertrouwen van bewoners in elkaar en in hun bestuurders toe, maar hierdoor kan ook het vertrouwen in de politiek en het democratische functioneren op termijn toenemen. Wijkgericht werken biedt een kans tot versterking van de sociale cohesie in wijk en/of dorp, het vergroten van de betrokkenheid van de burger bij de eigen leefomgeving alsmede het verkleinen van de afstand tussen burger en (lokale) overheid.” (Strategische verkenningen 2007, p. 105-106).

Gebiedgericht werken, bewonersplatforms en leefbaarheid

Het wijkgericht werken in de gemeente Roosendaal krijgt concreet vorm door de samenwerking met bewonersplatforms.

In de gemeente Roosendaal bestaat sinds enige jaren een uitgebreid netwerk van bewonersplatforms. Acht bewonersplatforms in de wijken en vijf in de dorpen. Op dit moment zijn er binnen de gemeente Roosendaal dus dertien platforms actief en heeft elke wijk en dorp een eigen bewonersplatform.

Een bewonersplatform is een groep vrijwilligers die zich verdiept in de leefbaarheid van de wijk of het dorp. Het is de bedoeling dat een bewonersplatform een afspiegeling vormt van deze wijk of het dorp: van de verschillende buurten, leeftijdsgroepen en culturele achtergronden. De leden nemen op persoonlijke titel deel aan het platform, ze worden niet gekozen maar gevraagd of geven zich zelf op. Het behartigen van de belangen van alle wijkbewoners staat bij het bewonersplatform voorop.

Belangenbehartiging

Om de belangen van de wijk goed te kunnen behartigen moeten de platformleden goede contacten onderhouden met de wijkbewoners en op de hoogte zijn van de ontwikkelingen in de wijk. Voor het laatste zijn de volgende activiteiten nodig:

- in kaart brengen van wensen en behoeften van bewoners;
- betrekken van bewoners bij de ontwikkelingen in de wijk;
- geven van adviezen aan en maken van voorstellen voor de gemeente;
- meewerken aan de uitvoering van activiteiten die de verbetering van de leefbaarheid in de wijk of het dorp beogen.

Voor het onderhouden van contact met de andere wijkbewoners wordt de wijkkrant gebruikt. Via de wijkkrant krijgen de bewoners informatie over de ontwikkelingen in de wijk. Er wordt naar gestreefd alle wijken een eigen wijkkrant uit te laten geven. De werkgroepen die per wijk verschillen, worden essentieel geacht voor de kennis van ontwikkelingen en het noodzakelijke contact. Voorbeelden van werkgroepen zijn de wijkkrant, drugsoverlast, verkeersveiligheid, milieu en sociale activiteiten. De leden van de werkgroepen adviseren het platformbestuur over deze specifieke onderwerpen.

Het belangrijkste doel van de gebiedsgerichte aanpak van de gemeente, is de bevordering van de leefbaarheid in de wijken en dorpen. Bewoners kunnen hier zelf een duidelijke rol in spelen door deel te nemen in platforms. Voor de gemeente zijn bewonersplatforms een belangrijk middel om bewoners te betrekken bij het verbeteren van de leefbaarheid in hun wijk. De platforms werken samen met de gemeente, de politie, de woningbouwstichting en de Stichting Integraal Welzijn. Het bewonersplatform is de gesprekspartner van de gemeente in de wijk.

Per 1 januari 2005 zijn ambtenaren als wijkcontactpersoon gekoppeld aan de bewonersplatforms. Via een convenant tussen de gemeente en de bewonersplatforms zijn de gemeenschappelijke doelstellingen en hun verhouding formeel geregeld. Het convenant is de pijler van het wijkgericht werken. Met het convenant worden duidelijke en heldere afspraken tussen gemeente en de platforms vastgelegd.

Gezamenlijk doel van het convenant is:

- Duidelijkheid verschaffen over rol, positie en verantwoordelijkheid van de beide partijen (gemeente en bewonersplatform).
- De inwoners van de wijk of het dorp betrekken bij de vormgeving van de eigen leefomgeving.
- Een klankbordfunctie vervullen voor beleid dat belangrijk is voor de wijk / het dorp.
- Het bewonersplatform is een adviesorgaan voor de gemeente. Het recht van advies in de gemeentelijke procedures (gevraagd en ongevraagd) is formeel in het convenant vastgelegd.

In het convenant zijn ook de financiën voor de platforms geregeld om te kunnen functioneren; ze krijgen sinds 2006 subsidie van de gemeente. Bewonersplatforms hebben de stichtingsvorm. Er wordt gewerkt met een bestuur, dat vaak ondersteund wordt door werkgroepen. Het bewonersplatform werkt met een jaarplan, een begroting en een jaarverslag.

In aanvulling op de afspraken in het convenant is een instrument *wijkplanning* ontwikkeld. Door samenwerking wordt draagvlak gecreëerd voor het gemeentelijke beleid binnen een wijk of dorp.

Tijdens de panelsessies is gebleken dat diverse partijen van mening zijn dat de hierboven beschreven manier van werken (nog) niet altijd goed uit de verf komt. Vertegenwoordigers van enkele bewonersplatforms vinden dat het convenant dat is gesloten door de gemeente (nog) onvoldoende wordt nageleefd. Het instrument van de wijkplanning, waarin de voorgenomen gemeentelijke activiteiten voor een bepaalde periode zijn opgenomen, moet bijdragen aan het verbeteren van de communicatie met de platforms en kan dienen als handvat voor de 'wijkagenda'.

9 Conclusies

Hieronder volgen in een schema de eerste conclusies over de sociale staat van Roosendaal. De conclusies zijn per onderwerp gerangschikt naar sterke punten, aandachtspunten en, als dat bekend is, waar Roosendaal wel of niet afwijkt van landelijke of regionale ontwikkelingen. Deze ordening maakt het mogelijk om bij de formulering van de ambities na te gaan welke sterke punten men wil behouden en op welke aandachtspunten men extra wil investeren.

Schema 1 Samenvattende conclusies sociale staat van Roosendaal

	<i>Sterk</i>	<i>Aandachtspunt</i>	<i>Vergelijking met regionale of landelijke ontwikkeling</i>
Sociale kenmerken			
<i>Historie en eigenheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Centrale ligging • Afwisselende omgeving • Onderscheid stad-dorpen-buitengebied • Levendig verenigingsleven • Geen échte probleemwijken • Winkelhart • Amateur-podiumkunsten 	<ul style="list-style-type: none"> • Weinig uitstraling • Bleek cultureel profiel • Onzichtbaarheid lokale politiek 	

	<i>Sterk</i>	<i>Aandachtspunt</i>	<i>Vergelijking met regionale of landelijke ontwikkeling</i>
<i>Bevolkingsopbouw</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Huishoudverdunding relatief minder • Honkvastheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Forse afname jongeren tussen 25-35 jaar • Vertrek jongeren 15-19 jaar • Migratieoverschot t.g.v. woningproductie 	<ul style="list-style-type: none"> • Groene druk lager, grijze druk hoger in vgl. met Nederland • Toename aantal niet-westerse allochtonen conform rest Nederland, meer dan provincie NB
<i>Woninggegevens</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemiddelde woningbezetting vrij hoog • Relatief hoog percentage eigen woningbezit • Relatief goedkopere woningen • Bijna alle corporatiewoningen behoren tot kernvoorraad • Meeste bewoners tevreden, uitzonderd in Kroeven ZW 	<ul style="list-style-type: none"> • Risico tot 2010 overschot koopwoningen in dure segment en tekort aan etagewoningen/seniorenwoningen 	
<i>Inkomenskenmerken en werkgelegenheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgelegenheidsontwikkeling in Roosendaal steekt gunstig af vergeleken met regio West-Brabant 	<ul style="list-style-type: none"> • Lichte stijging percentage huishoudens met laag inkomen (10 % in 2005) (3200 huishoudens) • Hiervan 60% met Bijstands- of WW-uitkering 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling conform landelijk beeld, alleen perceptie van verslechtering sterker in Roosendaal (Armoedemonitor)

	<i>Sterk</i>	<i>Aandachtspunt</i>	<i>Vergelijking met regionale of landelijke ontwikkeling</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • Vooral de zorgsector biedt aan veel mensen een baan 	<ul style="list-style-type: none"> • Bijna helft Roosendaalse huishoudens geeft aan dat hun situatie is verslechterd • Werkloosheid Turken en Marokkanen 3x zo groot; sinds 2004 wel opvallende afname bij Turken 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal bijstandsgerechtigden minder dan Nederlands gemiddelde; % WW'ers boven landelijk gemiddelde, maar groei minder sterk • Stijging werkgelegenheid conform landelijk beeld, maar meer dan in omgeving • meer laag en middelbaar opgeleiden, minder hoog opgeleiden • vergeleken met Nederland (en provincie NB, hiermee minder verschil)
<i>Economische kenmerken</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Veelzijdige werkgelegenheidsstructuur • Winkelstad met regionale functie • Redelijke handhaving in economisch opzicht 	<ul style="list-style-type: none"> • Dynamiek bedrijvenpopulatie in Roosendaal minder sterk dan overig West-Brabant • Dalende waardering kwaliteit stadscentrum, sfeer, bereikbaarheid en parkeren • Negatief pendelsaldo 	<ul style="list-style-type: none"> • Lagere score aspecten van winkelen in vergelijking met West-Brabantse steden

	<i>Sterk</i>	<i>Aandachtspunt</i>	<i>Vergelijking met regionale of landelijke ontwikkeling</i>
<i>Veiligheid</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Toename auto-inbraken en handel in softdrugs, vooral in het centrum 	<ul style="list-style-type: none"> • Landelijk dalende objectieve en subjectieve criminaliteit niet terug te zien in Roosendaal (voor subjectieve veiligheid toe te schrijven aan meetmethode?)
Sociale infrastructuur			
<i>Voorzieningenniveau</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Gevarieerd voorzieningen-niveau • Basisonderwijs, peuterspeelzalen, Centrum voor de Kunsten, Roosendaalse kermis, sportvoorzieningen positief gewaardeerd • Ontwikkeling woon-service-zones • Recreatie-gebieden 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet van alle voorzieningen is waardering bekend • Jeugd- en jongerenwerk scoort onvoldoende, evenals voorzieningen ouderen en gehandicapten in enkele wijken • Middensegment professionele kunst minder sterk ontwikkeld • Stedelijke publieksruimte heeft laag cultureel gehalte • Betrekken allochtonen bij stedelijk aanbod 	

	<i>Sterk</i>	<i>Aandachtspunt</i>	<i>Vergelijking met regionale of landelijke ontwikkeling</i>
<i>Leefbaarheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Woonklimaat positief gewaardeerd • Sociale contacten vooral in dorpen positief gewaardeerd • Het verenigingsleven is sterk, vooral in de dorpen • Bestuurlijk klimaat: inzet op het wijkgericht werken 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderhoud van de openbare ruimte (groen en verharding) scoren nog steeds onvoldoende. Veel kwantiteit, weinig kwaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Accent op kansgedreven buurtbeleid conform WRR en accent op zichtbare effecten

Deel 2

Sociale structuurschets Roosendaal

10 Inleiding

De Sociale Structuurschets is zoals gezegd een instrument dat helpt bij het analyseren van de sociale structuur en hij het stellen van kaders en prioriteiten. Het biedt een richtinggevend kader op de lange termijn (2015) voor beleidsontwikkeling en sociale investeringen. Daarnaast bevat de Sociale Structuurschets een aanzet tot een uitvoeringsplan met concrete doelstellingen die meetbaar zijn.

De sociale structuurschets is vooral gericht op het uiteenzetten van de langetermijnvisie en de centrale ambities.

Voor de concretisering van de uitvoeringsprogramma's geven we handreikingen; de daadwerkelijke vormgeving van deze programma's is in handen van de gemeente Roosendaal.

11 Sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen in Roosendaal samengevat

11.1 Inleiding

Het kader voor de ontwikkeling van een nieuwe sociale structuurschets zijn de sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen, zoals in deel I beschreven. Deze sociale staat van Roosendaal biedt inzicht in de belangrijkste ontwikkelingen op verschillende terreinen zoals bevolkingsopbouw, woninggevens, inkomenskenmerken en werkgelegenheid, veiligheid en leefbaarheid. In dit hoofdstuk vatten we de belangrijkste ontwikkelingen nog eens samen.

11.2 Roosendaal

De gemeente Roosendaal bestaat uit de stad Roosendaal, de dorpen Nispen, Heerle, Moerstraten, Wouw en Wouwse Plantage en een daartussen liggend buitengebied. De gemeente Roosendaal heeft bijna 80.000 inwoners. Roosendaal had voor buitenstaanders vooral bekendheid vanwege het station. Dit station is lange tijd hét overstapstation voor de trein naar Brussel en Parijs geweest. Met de komst van de HSL verdwijnt deze functie echter. Het spoorknooppunt dat Roosendaal was, is van invloed geweest op de ontwikkeling van de stad. Onder meer op het type bedrijvigheid dat ontstond, zoals douanekantoren en expeditiecentra. Het spoor als identiteitsbepalend element voor Roosendaal boet aan betekenis in, de uitdaging is om nieuwe dragers van de identiteit op te sporen of te

ontwikkelen. Mogelijk kan Roosendaal in dit verband een nieuwe bekendheid krijgen door de aanwezigheid van het Rosada Factory Outlet Centrum.

11.3 Bevolkingsopbouw

De bevolkingsgroei in Roosendaal zal de komende vijftien jaar slechts beperkt toenemen. De samenstelling van de bevolking verandert echter wel. De ontgroening en vergrijzing is in Roosendaal sterker dan in de rest van Nederland. Prognoses voor 2030 laten zien dat de toename van ouderen en de afname van jongeren onevenredig groot is. Tussen 2002 en 2006 is de afname van jongeren, vooral in de leeftijd van 25 tot 35 jaar al opvallend. Dit duidt niet langer op wegtrekkende scholieren en studenten vanwege het ontbreken van voldoende studiemogelijkheden. Het is wellicht een groep die (woon)carrière maakt en hiervoor - in de huidige situatie - niet langer in Roosendaal aan hun trekken denkt te komen. Een laatste ontwikkeling in de bevolkingsopbouw van Roosendaal is dat het aandeel niet-westerse allochtonen is toegenomen. Deze trend van 'verkleuring' zal zich de komende jaren verder doorzetten.

11.4 Wonen

Het dominante woningtype in Roosendaal is de rijwoning. In Roosendaal wonen in vergelijking met andere middelgrote steden veel gezinnen met kinderen. Het eigen woningbezit is hoog: 62%. In de wijken Kroeven en Noord is meer dan de helft van de woningen in corporatiebezit.

De woningvoorraad sluit niet aan bij de behoefte aan woningen in de toekomst. Het toenemende aantal ouderen en alleenstaanden en de afname van het aantal gezinnen leidt tot een grote vraag naar (aangepaste) etagewoningen. Het risico bestaat dat een overschot aan dure (eengezins)woningen en een tekort aan etagewoningen ontstaat.

Als we dit af mogen lezen aan de verhuisgeneigdheid zijn de inwoners van Roosendaal honkvast. In geval van verhuizing wil slechts 15% naar een andere gemeente verhuizen. Hoewel hierover geen gegevens bekend zijn, zal het percentage

verhuisgeneigden in de leeftijdsgroep tussen de 25 en 35 jaar ongetwijfeld hoger liggen.

11.5 Opleiding, inkomen en werkgelegenheid

Hoewel de cijfers niet eenduidig zijn, mag toch worden aangenomen dat het opleidingsniveau in Roosendaal minder hoog is dan het Noord-Brabantse en ook het Nederlandse gemiddelde.

In Roosendaal is, net als in de rest van Nederland, het aantal huishoudens dat van een laag inkomen moet rondkomen tussen 2002 en 2005 toegenomen. Inwoners van Roosendaal zijn pessimistischer dan de gemiddelde Nederlander over (de toekomst van) hun financiële positie. Het aantal bijstandsgerechtigden is iets lager, maar het aantal WW'ers is iets hoger dan het landelijk gemiddelde.

De werkgelegenheidsontwikkeling is vrij gunstig ten opzichte van de regio West-Brabant. De transport- en de zorgsector bieden de meeste werkgelegenheid in Roosendaal. Wel maakt men maakt zich zorgen over de werkloosheid onder de jeugd.

11.6 Leefbaarheid en veiligheid

Leefbaarheid en veiligheid zijn noemers waaronder een veelheid aan thema's geschaard wordt. Leefbaarheid kan betrekking hebben op het sociale klimaat, het woonklimaat, het bestuurlijke klimaat. Veiligheid heeft objectieve en subjectieve aspecten. In deze paragraaf noemen we de meest opvallende kwesties.

De veiligheidsbeleving van de inwoners van Roosendaal is ongunstig ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde. In Roosendaal zegt eenderde van de bevolking zich wel eens onveilig te voelen, terwijl dit landelijk een kwart van de inwoners is. In de politiecijfers van Roosendaal is niet veel merkbaar van de dalende tendens van criminaliteit die zich in Nederland voordoet.

Het oordeel van bewoners over hun buurt is in dorpen en het buitengebied positiever dan in de verschillende wijken van Roosendaal. De bewoners in de dorpen zijn ook het meest te spreken over de sociale contacten die ze hebben in de buurt. Het verenigingsleven is er het meest levendig. Het voorzienin-

genniveau in de dorpen staat echter meer onder druk dan elders in Roosendaal.

De bewoners waarderen de openbare ruimte matig. Mogelijke verklaring is dat Roosendaal veel (groene) openbare ruimte heeft, dit maakt het relatief duur om de kwaliteit ervan op peil te houden.

Van een heel andere orde is de problematiek van eenzaamheid onder ouderen. Deze is recentelijk aan het licht gebracht door een inventarisatie onder een grote groep ouderen in Roosendaal.

Hoewel in landelijk vergelijkend perspectief Roosendaal geen 'probleemwijken' kent, staat de leefbaarheid in sommige wijken desondanks onder druk. Jongeren veroorzaken overlast, de klacht is dat er is voor hen niet veel te doen is.

Ten slotte, Roosendaal zet in op wijkgericht werken. Tijdens de panelsessie met vertegenwoordigers van bewoners- en belangenorganisaties bleek dat er door bewoners kanttekeningen worden gezet bij de manier waarop het wijkgericht werken momenteel vorm krijgt. Ze voelen zich niet altijd serieus genomen en hebben het idee niet altijd gekend te worden in belangrijke ontwikkelingen.

11.7 Identiteit

Zoals gezegd, het verenigingsleven is levendig, maar wit. Het is een bindende factor voor een beperkt deel van de inwoners van Roosendaal. Het verdere culturele profiel van Roosendaal is aan de bleke kant. Het cultureel gehalte van de stedelijke publieksruimte bijvoorbeeld kan nog omhoog. Er is geen kenmerkende architectuur of er zijn weinig plekken waar Roosendaal om bekend staat. Karaktertrekken waarmee Roosendaal over het algemeen geassocieerd wordt, zijn bescheidenheid, 'rooms en rimpelloos', ietwat dorps en kleinburgerlijk, gebrek aan tradities, Calimero-gevoel. Veel betrokkenen zijn het er over eens dat het Roosendaal ontbreekt aan een gevoel van trots. Tegelijkertijd wonen veel mensen met plezier in Roosendaal. Vooruitlopend op het belang van sociale binding en sociale stijging (zie hoofdstuk 12) biedt dit gegeven kansen om ontwikkelingen in gang te zetten. Daar is dus een wereld te winnen.

12 Lange termijn visie 'Roosendaal sociaal vitaal'

12.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zetten we de langetermijnvisie 'Roosendaal sociaal vitaal' uiteen. Roosendaal sociaal vitaal is de noemer waarop we de langetermijnvisie, geldig tot 2015, kunnen schragen. Om invulling te geven aan het begrip sociale vitaliteit werken we twee concepten verder uit:

Sociale stijging. Dit begrip zet de behoeften van burgers centraal. Mensen willen erop vooruit gaan in het leven, willen een perspectief hebben. Het gaat er dan om hen kansen te bieden, zodat mensen kunnen meedoen en niet buiten de boot vallen.

Sociale binding. Hiermee wordt aangegeven dat het niet zozeer gaat om de oude gemeenschapsgedachte (iedereen moet intensief contact met elkaar hebben), maar om het tot stand brengen van een gevoel van vertrouwdheid, van zich thuis voelen in een wijk.

Dit hoofdstuk is wat algemener van toon en gebaseerd op het advies *Stad en stijging* van de VROM-raad (2006). Met deze benadering koppelen we het sociale domein wat uitdrukkelijker aan de ruimtelijke invalshoek. Een concretere toespitsing van de concepten op de ambities in Roosendaal volgt in het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 13).

12.2 Sociale stijging

In haar advies betoogt de VROM-raad dat in de stedelijke vernieuwing projecten van 'fysieke upgrading' van vastgoed en initiatieven gericht op de verbetering van leefbaarheid en sociale cohesie hebben gedomineerd. Met deze invulling hebben bestuurders en beleidsmakers echter de wens van bewoners om vooruit te komen te veel uit het oog verloren.

Dit belang van sociale stijging vanuit bewoners is niet alleen groot vanuit sociaal maatschappelijk oogpunt (niet uit de boot vallen, meedoen), maar ook vanuit economisch oogpunt: de economie heeft sociale stijgers nodig. Het behoud van midden-groepen, die al meer te kiezen hebben, is voor de steden van belang. Zij verhogen de kwaliteit van het sociaal kapitaal van netwerken, waardoor de weg omhoog van anderen gemakkelijker wordt. Binding aan de stad is vervolgens belangrijk. Bij gebrek aan alternatieven verlaten velen van hen nu - en dit geldt in Roosendaal specifiek voor jongeren in de leeftijdsgroep van 25-35 jaar - noodgedwongen de stad en vestigen zich elders.

In het advies van de VROM-raad zijn vier routes geanalyseerd waarlangs de stedelingen vooruit kunnen komen: het onderwijs, de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de vrije tijd.

Onderwijs is een belangrijke voorwaarde voor sociale mobiliteit. Het biedt kansen voor een succesvolle stap naar de arbeidsmarkt, mogelijkheden voor zelfontplooiing, ontwikkelen van vaardigheden en kennis. Het onderwijssysteem biedt de mogelijkheid verschillende routes te volgen. Men kan overstappen van de ene naar de andere route en er zijn mogelijkheden om studies te stapelen. Er zijn echter belangrijke aandachtspunten in de onderwijsroute, zoals:

- tekortkomingen in het onderwijssysteem (uitval, vooral in het vmbo, tekortkomingen door stelselherzieningen, kwaliteit van het middelbaar onderwijs);
- afname van het aantal stijgingsroutes (stapelen van studies). De tussenstappen via een langere route worden ontmoedigd, waardoor met name jongeren met een lagere sociaal-economische achtergrond worden getroffen;
- concentratie van problemen op sommige scholen;
- segregatie in het onderwijs;

- permanente educatie in brede scholen. Dit kan zowel fungeren voor kinderen als hun ouders. Hier kan nog sterker op worden ingezet.

Op de *arbeidsmarkt* zijn er eveneens verschillende routes om vooruit te komen. Een baan vinden, van baan veranderen, het doen van vrijwilligerswerk of het vinden van een gesubsidieerde baan zijn voorbeelden van deze routes. Aandachtspunten op dit terrein zijn zoal:

- het ontbreken van diploma's en vaardigheden bij kwetsbare groepen zoals voortijdige schoolverlaters en vluchtelingen;
- betrokkenheid van ondernemers bij de wijk of stad als kans;
- ruimte voor wijk economie en functiemenging;
- ruimte voor (etnisch) ondernemerschap.

De stappen die mensen op de *woonladder* zetten zijn sterk afhankelijk van hun levensloop. Veel patronen in succesvolle wooncarrières hebben twee stappen gemeen: een stap naar een betere woning en een stap naar een betere woonomgeving.

Aandachtspunten op hoofdlijnen zijn:

- financiële belemmeringen op de woningmarkt;
- woonruimteverdeling;
- ontbreken van treden op de woonladder (voornamelijk aan de onderkant: woonvormen bijvoorbeeld voor personen met psychiatrische- of verslavingsproblemen, dak- en thuislozen)
- segregatie op de woningmarkt. De verwachte positieve effecten van een beleid gericht op spreiding zijn volgens diverse recente onderzoeken slechts beperkt van aard. In een arme wijk eilandjes van dure woningen plaatsen heeft weinig zin, omdat tussen rijk en arm weinig contact ontstaat. In een arme wijk iets duurere woningen bouwen is wel zinvol, omdat sociaal stijgende bewoners dan in de buurt kunnen blijven. Bovendien leidt een kleinere afstand eerder tot onderling contact en voorbeeldwerking.

De *vrije tijd* (recreatie, sport en cultuur), kan eveneens het vooruitkomen bevorderen. Sociale netwerken worden onderhouden en mensen ontwikkelen hun capaciteiten. Ook biedt deze sector in toenemende mate werkgelegenheid.

Aandachtspunten in de vrijetijd route zijn zoal:

- tekort aan ruimte voor de jeugd (buiten spelen);
- verschuiving van sport en groen uit buurten naar de stadsrand (bereikbaarheid, integratiemogelijkheid);
- aanbod van culturele voorzieningen: nauwelijks aandacht voor ruimtelijke spreiding en effect daarvan op deelname door bewoners.

Van de overheid mag gevraagd worden deze routes van sociale stijging begaanbaar te houden of te maken. Vervolgens is de vraag of een stad hen nog weet te binden.

12.3 Sociale binding

Om sociale stijgers als (toekomstige) middengroep aan een stad en haar omgeving te binden is het belangrijk dat er in de stad ook aantrekkelijke mogelijkheden bestaan. Veel middenklasse gezinnen willen wel een wooncarrière in hun eigen stad maken, maar zien daarvoor belemmeringen, zoals het ontbreken van een betaalbaar aanbod van ruime woningen of van de juiste voorzieningen, een als onaangenaam ervaren sociaal klimaat en de afwezigheid van voldoende gelijkgestemden.

Bij binding gaat het volgens de VROM-raad niet zozeer om een gemeenschapsgevoel (sociale cohesie) op wijkniveau. Daarvoor zou de samenleving te heterogeen zijn. Het idee dat de wijken vroeger gemeenschappen waren waar iedereen elkaar kende en dat mensen nu, als gevolg van gebrek aan betrokkenheid, anonimisering en individualisering meer op zichzelf zijn en elkaar niet meer willen kennen dient te worden gecorrigeerd. Ook voorheen gold in het algemeen niet dat overal hechte gemeenschappen waren, maar meer dat men bekend was met elkaar, men kende velen van gezicht en wist waar men ongeveer woonde. In de woorden van Jane Jacobs (1961) was men *vertrouwde vreemden* voor elkaar. Het is eerder zo dat door het vertrek van vertrouwde burens en de vestiging van nieuwelingen de vertrouwdheid afneemt met als gevolg onwetendheid wie waar woont en onduidelijkheid over de vroeger vanzelfsprekende omgangsvormen.

Deze overweging leidt tot een andere benadering van binding met de buurt, waar in plaats van sociale cohesie, andere begrippen belangrijker zijn. Het gaat veel meer om vertrouwdheid, om thuis voelen in een wijk of een stad, om erkenning en herkenning. Vooruitkomen is geen individuele zaak, maar een mogelijkheid die ontstaat als men ondersteuning krijgt of gebruik maakt van kennis en contacten die aanwezig zijn in sociale netwerken. Het weglekken van het sociaal kapitaal dat binnen de groepen wordt opgebouwd door vertrek van mensen vormt een probleem voor de sociale stijgingsfunctie van de stad. Verder heeft binding van de middengroepen positieve effecten

voor de stad als geheel. Vertrek van sociale stijgers betekent het verlies van het economisch draagvlak voor stedelijke voorzieningen en een gemiste kans op stedelijke diversiteit en stabiliteit. Specifieke middenklassegroepen, zoals huishoudens met kinderen, brengen stabiliteit in de wijk en hechten veel belang aan een schone, veilige en aantrekkelijke omgeving (Karsten et al 2006).

Voorwaarden die cruciaal zijn voor binding aan de buurt of stad zijn dat bewoners:

- ruimte ervaren voor de eigen levenswijze;
- de woonomgeving als beheersbaar beschouwen;
- zich omgeven weten door vertrouwde vreemden;
- zich kunnen identificeren met de eigen woonomgeving.

Ruimte voor de levenswijze betekent ruimte voor de groep waartoe men zich rekent. Of er ruimte is voor de eigen levenswijze valt onder meer af te lezen uit de aanwezigheid van gelijkgestemden en het type voorzieningen. De betekenis van de buurt hangt sterk samen met de levensfase en bijbehorend actieradius, type huishoudens van bewoners en arbeidsdeling tussen ouders. Een goed doordacht aanbod van voorzieningen en een passende mix van woningaanbod zijn noodzakelijk om stijgers te behouden.

Om een *beheersbare woonomgeving* (terug) te krijgen moeten twee zaken worden opgepakt: ten eerste de verantwoordelijkheid voor het publieke domein en herstel van de openbare orde en ten tweede aandacht voor de inrichting en het beheer van de woonomgeving.

Voor de verantwoordelijkheid voor het publieke domein is zowel participatie van de bewoners nodig als een actie van de overheid. Vaak wordt met een beroep op burgerschap teveel van bewoners verwacht. Vooral in de zwakste buurten moet de overheid eerst fors ingrijpen in de sfeer van schoon, heel en veilig, voor er sprake kan zijn van actief werkend burgerschap (De WRR (2005) spreekt van sociale heroveringstrategie.) In wijken met ernstige overlast (criminele jongeren, drugs, bewoners die het eigen huishouden niet kunnen onderhouden, moet de overlast op persoonsniveau en groepsniveau hard worden aangepakt. Het gaat om herstel van de openbare orde, publiek bestuur en handhaving. In wijken waar minder problemen spelen, kan de overheid meer op de achtergrond blijven en kunnen bewoners worden gestimuleerd zelf initiatieven te ondernemen (kansgedreven strategie).

Lokale overheden hebben hierin een taak. Zij en de corporaties dienen als eerste verantwoordelijkheid te nemen voor het publieke domein en de (semi) publieke omgeving van de woning.

Sociale netwerken, zoals vriendschappen en familieverbanden, strekken zich tegenwoordig uit over een veel groter gebied dan de buurt en zelfs de stad. Daardoor hebben mensen niet altijd de behoefte en tijd om zeer intensieve contacten met de bureaus te onderhouden. In een zeker contrast hiermee is het beroep op sociale samenhang onder bewoners en vooral onder beleidsmakers groot. Daarom is het goed om te kijken naar de vraag om welk type samenhang het nu eigenlijk gaat, ook vanuit het perspectief van sociale stijging. Veel schrijvers nuanceren de zware begrippen als 'sociaal kapitaal' en 'sociale cohesie' door lichtere begrippen om de sociale interacties in de buurt te duiden. Zo spreekt Jacobs (1961) over *vertrouwde vreemden*, Van der Zwaard (2004) over *tactische verwantschappen*, en Duyvendak en Hurenkamp (2004) over *lichte gemeenschappen*. Mensen hoeven elkaar niet echt te kennen, maar wel bekend te zijn met elkaar, elkaar sociaal kunnen plaatsen, ook vanuit het perspectief van het verlenen van kleine diensten aan elkaar of hulp op het emotionele vlak. Met name ouderen zijn hierop in sterkere mate aangewezen wanneer leeftijdsgenoten, met wie men op afstand contact onderhield, zijn weggevallen. Vanuit het perspectief van sociale stijging gaat het ook om contacten die nuttig zijn voor het realiseren van de ambities van groepen. Hiertoe is het faciliterend dat er ontmoetingsruimten zijn: plaatsen waar bewoners vanzelfsprekend en geregeld komen, die multifunctioneel zijn en levensloopbestendig. We kunnen denken aan welzijnsvoorzieningen, scholen, bibliotheken, gezondheidscentra, sportaccommodaties en *last but not least* aan winkels, horeca en andere private voorzieningen. Hierbij gaat het naast voorzieningen voor wijkbewoners ook om voorzieningen met stedelijk allure die mensen van buiten de wijk aantrekken. Voorzieningen kunnen anticiperen op vooruitgang in een wijk in plaats van het imago van achterstandsbestrijding met zich mee te dragen. Deze voorzieningen kunnen een sociale liftfunctie vervullen.

Bewoners moeten zich tot slot kunnen *identificeren* met hun buurt of stad om zich er thuis te kunnen voelen. Identiteit en reputatie vervullen een cruciale rol in de waardering van de woonomgeving. Bewoners moeten het gevoel krijgen dat hun

wijk of stad er een is om trots op te zijn. De identiteit (past het bij me) en reputatie (ik moet kunnen uitleggen waarom ik er woon) van de buurt of stad moeten passen bij de opvattingen die bewoners zelf hebben over hoe ze hun leven willen inrichten en welke ambitie ze hebben.

Beheer en inrichting van de publieke ruimte vervullen een belangrijke rol in de identiteit en status van de buurt. Evenzo zijn de bevolkingssamenstelling en de doorstroming van bewoners sterk bepalend voor de identiteit. Het realiseren van gemengde woonmilieus is echter niet eenvoudig en daarbij moet bedacht worden dat er een minimaal aantal gelijkgestemden nodig is, opdat mensen zich geen eenling voelen. Tenslotte is reputatie ook een kwestie van vertrouwen. Dit speelt met name als mensen overgaan tot het kopen van een huis in een bepaalde buurt.

Concluderend kunnen we stellen dat het behoud van sociale stijgers nodig is om anderen niet buiten de boot te laten vallen. Binding van mensen, middengroepen, jongeren, is dus belangrijk voor stijging. Of bewoners willen investeren in de omgeving hangt af van het feit of wordt voldaan aan de eisen die stadsbewoners stellen aan het wonen en leven in hun wijken en stad.

Deze eisen liggen niet alleen op het gebied van wonen en woonomgeving, maar ook op het terrein van onderwijs en cultuur, welzijn, volksgezondheid en sport, economische en sociale zaken. De concretisering van de langetermijnvisie voor een sociaal vitaal Roosendaal vereist dus samenwerking vanuit meerdere terreinen.

13 Drie centrale ambities uitgewerkt

13.1 Inleiding

In dit hoofdstuk maken we de langetermijnvisie en de twee concepten die daarin centraal staan, sociale stijging en sociale binding, concreter aan de hand van drie centrale ambities voor een sociaal vitaal Roosendaal.

Deze drie centrale ambities zijn het resultaat van de stappen die in de loop van 2006 zijn gezet. De eerste stap is een analyse van de huidige staat en de te verwachten maatschappelijke ontwikkelingen in Roosendaal, zoals samengevat in hoofdstuk 2 en uitvoerig beschreven in deel 1. Een tweede stap: de panelsessies met verschillende maatschappelijke partners, burgers en gemeentelijke vertegenwoordigers. Daarin hebben we ambities geïnventariseerd en hebben de deelnemers een eerste uitwerking ter hand genomen. Een derde stap is de werkconferentie met gemeentelijke beleidsmakers. Daarin zijn de deelnemers gezamenlijk tot een keuze gekomen. Zij hebben duidelijk gemaakt wat de lange termijn visie is waarop het sociaal beleid van de gemeente Roosendaal in de toekomst gericht is. Daarnaast hebben zij benoemd welke concrete ambities voor de middellange en korte termijn zij nastreven.

De drie centrale ambities die we op basis van het voorgaande hebben geformuleerd, luiden als volgt:

1. Leefbare wijken en dorpen
2. Meer ruimte voor de jeugd
3. Kansen voor iedereen

In dit hoofdstuk werken we deze drie centrale ambities uit.⁹ We doen dit aan de hand van het uiteenzetten van de belangrijkste ontwikkelingen die dit onderwerp aangaan, de korte- en middellange termijn doelstellingen, de benodigde sociale beleidsinzet en de samenhang met andere beleidsterreinen.

De korte en middellange termijn doelstellingen kunnen in de loop van de tijd bijgesteld worden zonder de lange termijn visie (Roosendaal sociaal vitaal: sociale stijging en sociale binding) uit het oog te verliezen. Deze doelstellingen zijn zoals gezegd het resultaat van een zorgvuldig doorlopen proces. Tegelijkertijd vormen zij een aanscherping en aanvulling van de doelstellingen zoals die in het collegeprogramma 2006-2010 zijn verwoord en zijn als zodanig dus goed te matchen met dit programma. We willen bij deze uitwerking twee opmerkingen maken. Ten eerste; de hier uitgewerkte doelstellingen dekken niet alle onderwerpen en aspecten van het sociaal beleid van de gemeente Roosendaal. Het zijn de speerpunten die ter sprake zijn gekomen en uitgewerkt, tijdens het interactieve traject dat geleid heeft tot deze rapportage. Het is wenselijk dat de gemeente Roosendaal ook korte en middellange termijn doelstellingen opneemt die hier niet zijn uitgewerkt. We bevelen aan om hiertoe een inventarisatie te maken van lopende programma's en deze te toetsen aan de lange termijn visie en centrale doelstellingen (zie ook 14.6 *Inventarisatie lopende programma's*).

Ten tweede; ook kan een bepaalde doelstelling bij twee ambities passen (bijvoorbeeld het stimuleren van etnisch ondernemerschap past zowel bij 'Leefbare wijken en dorpen' als bij 'Kansen voor iedereen'). Zo'n doelstelling is bij een van de ambities vermeld (in het voorbeeld bij de ambitie 'Leefbare wijken en dorpen'), maar kan wel bijdragen aan meerdere ambities.

In het volgende hoofdstuk 14 besteden we aandacht aan de manier waarop de gemeente Roosendaal de centrale ambities concreet gestalte kan gaan geven. We gaan daar in op procesdoelen (benodigde afspraken) en mogelijkheden voor resultaatmeting. Maar eerst volgen hier de drie centrale ambities.

⁹ Voor de structuur van deze uitwerking hebben we ons laten inspireren door de Sociale structuurschets van de gemeente Almere (2004).

13.2 Drie centrale ambities

Hieronder volgt de weergave van drie centrale ambities. We gaan telkens in op de maatschappelijke ontwikkelingen die tot die ambitie aanleiding geven, korte- en middenlange termijn-doelstellingen, de beleidsinzet sociaal en de samenhang met andere beleidsterreinen.¹⁰

Ambitie 1: Leefbare wijken en dorpen

Maatschappelijke ontwikkelingen: Leefbaarheid en veiligheid onder druk

Vergeleken met het Nederlands gemiddelde is de veiligheidsbeleving van de Roosendaalse burgers ongunstig. De politiecijfers geven niet, zoals elders een dalende tendens te zien. Over het woonklimaat zijn de burgers van Roosendaal in het algemeen tevreden, vooral in de dorpen en het buitengebied. Daar staat echter het voorzieningenniveau sterker onder druk. Aandachtspunten zijn de onvoldoende mate van aanwezigheid van jongerenvoorzieningen en het ouderenwerk in een viertal dorpen of wijken (Moerstraten, Langdonk, Centrum en in Noord). De eenzaamheid onder ouderen blijkt groot. Voorzieningen voor gehandicapten scoren onvoldoende. Een veelgehoorde klacht is dat een sociale kaart van diverse maatschappelijke instellingen en organisaties ontbreekt, waardoor er door de bank genomen te weinig wordt samengewerkt of langs elkaar wordt heen gewerkt. Ten slotte staat de leefbaarheid in sommige wijken onder druk door overlastproblematiek. Bewoners uiten onvrede over de mate waarin zij betrokken zijn bij het wijkgericht werken.

De eerste centrale ambitie is dan ook een streven naar leefbare wijken en dorpen, zodat bewoners van Roosendaal hun woonomgeving als plezierig en veilig ervaren.

¹⁰ Zie bijlage voor schematische samenvatting.

Korte- en middellange- termijndoelstellingen (3-5 jaar)

Sociale stijging

Als het gaat om mogelijkheden voor stijging op de woningmarkt wordt bewoners de mogelijkheid geboden wooncarrière te maken in de eigen buurt/stad. Het streven is naar meer spreiding van type woningen, een verbetering van het toewijzingsbeleid en meer woningbouw in de dorpen.

Verder voldoen de voorzieningen in de wijken en dorpen beter aan de specifieke behoeften van bewoners en zijn meer herkenbaar voor hen.

Daarnaast is het openbaar gebied schoner, meer heel en veiliger. Hierbij verdienen achterstandgebieden prioriteit. De stad, dorpen en wijken zijn beter bereikbaar met het openbaar vervoer.

Mogelijkheden voor stijging op de arbeidsmarkt willen betrokkenen nastreven door meer kleinschalige bedrijvigheid en eigen (etnisch) ondernemersschap te stimuleren. Daarvoor dient een verbinding met het bedrijfsleven te worden aangegaan.

Ook de vrije tijd biedt aanknopingspunten om de leefbaarheid te verbeteren. Mensen zien graag dat sportverenigingen nog meer een partner worden in het sociaal samenleven en zich niet alleen op competitie richten.

Sociale binding

Zowel bewoners als vertegenwoordigers van organisaties en gemeenten hechten er belang aan dat bewoners elkaar kennen en vertrouwen hebben in hun buurtgenoten. Ze stellen zich toleranter op. Daarnaast zijn bewoners in de toekomst meer betrokken bij de ontwikkelingen in de buurt, bijvoorbeeld via een wijkschouw of straat- en buurtfeesten. De bewonersplatforms kunnen hierin ook een rol spelen. De samenwerking tussen de gemeente, maatschappelijke organisaties en burgers in de wijken is verbeterd. Overheid en voorzieningen staan dicht bij de burgers. Ten slotte streeft de gemeente Roosendaal ernaar de reputatie van Roosendaal te verbeteren en meer invulling te geven aan de Roosendaalse identiteit en deze ook uit te dragen. Bewoners zijn trotser op Roosendaal. Deze binding kan ook voortkomen uit een fysiek element zoals een gebouw, een buurthuis. Het kan belangrijk zijn voor een buurt een eigen plek te hebben.

Beleidsinzet sociaal

1. Voorzieningen beter laten aansluiten bij de behoeften van bewoners. Leg accent bij voorzieningen niet alleen op achterstandsbestrijding, maar vooral ook op een brede groep bewoners met ambities (zie ook Stad en stijging (2006), p. 74).
2. Spreiding van voorzieningen over de wijken en dorpen (zie ook Stad en stijging (2006), p. 50).
3. Gebiedsprogramma's ontwikkelen, bijvoorbeeld wijkontwikkelingsprogramma's.
4. Maatschappelijke functie sportverenigingen vergroten.
5. De gemeente neemt de versterking van het wijkgericht werken ter hand (zie ook Collegeprogramma 2006-2010). Beloon hierbij initiatieven van bewoners door bijvoorbeeld het instellen van een wijkbudget, 'verrijk je wijk' budget, waardecheques.
6. De gemeente stimuleert sport op wijk- en buurtniveau (zie ook Collegeprogramma 2006-2010, p. 18).
7. De gemeente ondersteunt private initiatieven voor sport- en cultuurvoorzieningen (zie ook Stad en stijging (2006) p. 50).
8. Roosendaal accommodeert en investeert strategisch in stedelijke voorzieningen om de reputatie en identiteit van de wijken te versterken (zie ook Stad en stijging (2006), p. 74).
9. De gemeente bevordert de deelname aan culturele activiteiten en bevordert zo het cultuurgeheugen en houdt de culturele tradities in ere (zie Collegeprogramma 2006-2010, p. 7).

In samenspraak met de woningcorporaties:

10. Meer treden worden toegevoegd aan de woonladder: starterswoningen, woonzorgarrangementen, middeldure koopwoningen in stadswijken, tijdelijke huisvesting (zie ook: Stad en Stijging (2006) p. 46).
11. Gemeente en corporaties nemen verantwoordelijkheid voor een goed sociaal en fysiek beheer in het (semi)publieke domein alvorens een beroep te doen op burgerschap (zie ook: Stad en stijging (2006), p. 74).

Overig:

12. Neem sociaal en fysiek beheer vroegtijdig mee in de exploitatie van de openbare ruimte.

13. Ondernemerschap stimuleren door het realiseren van goedkope (bedrijfs)ruimten. (zie ook Stad en stijging (2006) p. 37).
14. Creëren van kansenzones (gebieden met aantrekkelijke vestigingsmogelijkheden).

Samenhang met andere beleidsterreinen

De ambitie leefbare wijken en dorpen vraagt ten eerste een adequate *ruimtelijke ordening*. Daartoe zouden enkele kernwaarden ontwikkeld moeten worden als uitgangspunt voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Deze kernwaarden zouden dan verankerd moeten zijn in nota's van uitgangspunten voor gebiedsontwikkeling. De kernwaarden zijn:

- Streven naar ruimtelijke concentratie en integratie van functies op verschillende schaalniveaus. Hierbij gaat het om clustering van voorzieningen op het niveau van het gebouw (Multi Functionele Accommodaties), buurt (voorzieningen en kleine bedrijvigheid) of stad.
- Creëren van optimale flexibiliteit op meerdere schaalniveaus (denk aan een gebouw dat een andere functie kan krijgen of aan levensloopbestendige wijken).

In de tweede plaats heeft de ambitie van leefbare wijken en dorpen raakvlakken met de economische sector. Dit is het geval als het gaat om het stimuleren van ondernemerschap of creëren van kansenzones.

Als het gaat om het stimuleren van (de maatschappelijke functie van) sport zijn er raakvlakken met onderwijs.

Ambitie 2: Meer ruimte voor de jeugd

Maatschappelijke ontwikkelingen: Moeite om jeugd en jongeren te binden

Een opvallende ontwikkeling is dat de ontgroening en vergrijzing in Roosendaal sterker is dan in de rest van Nederland. Vooral de afname van jongeren in de leeftijd van 25 tot 35 jaar is groot. Hen weet de stad dus niet aan zich te binden. Daarnaast neemt het aandeel niet- westerse allochtonen toe. Dit geldt ook voor de jongeren. Het gebruik van het culturele aanbod is echter overwegend wit. Zoals al gezegd, er is behoefte aan meer voorzieningen voor de jeugd; overlast door jongeren vormt in

sommige wijken een probleem. Een klacht is dat er voor hen te weinig te doen is. Daarnaast baart de jeugdwerkloosheid beleidsmakers zorgen.

De tweede centrale ambitie richt zich dan ook op het creëren van meer ruimte voor de jeugd, zowel letterlijk als figuurlijk. Jongeren moeten betere mogelijkheden hebben om zich op diverse terreinen optimaal te ontwikkelen. Het streven is om een grotere groep jongeren voor Roosendaal te behouden dan nu het geval is.

Korte en middellange termijn doelstellingen (3-5 jaar)

Sociale stijging

Roosendaal wil jongeren kansen bieden om vooruit te komen via onderwijs door hbo-modules (waarmee in 2006 een begin is gemaakt) en stagemogelijkheden uit te breiden. Daarnaast stimuleert de gemeente studenten in Roosendaal gebruik te maken van (specifieke) voorzieningen.

Om jongeren meer kansen te bieden op de arbeidsmarkt is het streven om bij het vestigingsbeleid voor bedrijven meer te letten op de werkgelegenheid die het bedrijf biedt voor jongeren.

Ook de woningmarkt is een belangrijk aspect voor jongeren als het gaat om het 'vooruit komen'. Daarom wil de gemeente dat de komende jaren er meer starterswoningen worden gerealiseerd.

Ook op het terrein van de vrije tijd zijn diverse doelstellingen geformuleerd. Culturele en horecavoorzieningen en voorzieningen in de openbare ruimte voor jongeren ouder dan zestien zijn versterkt. Daarnaast zijn sportvoorzieningen meer toegesneden op de behoefte van jongeren. Het openbaar vervoer is beter afgestemd op de uitgaansbehoefte van jongeren. Dit geldt met name voor het openbaar vervoer tussen de stad en de dorpen in de weekenden en op feest- dagen.

Sociale binding

Om jongeren meer te binden aan Roosendaal sluiten culturele evenementen en voorzieningen in de toekomst aan bij wat jongeren bezig houdt. Verder zijn er voldoende private en publieke ontmoetingsmogelijkheden voor jongeren, ook in de wijken en dorpen.

Jongeren met weinig perspectief of die de criminaliteit dreigen in te gaan, worden ondersteund met een mix van een repressieve en kansgerichte aanpak.

Beleidsinzet sociaal

1. Uitbreiding hbo-modules en stagemogelijkheden (in samenwerking met onderwijs en bedrijfsleven/werkgevers)
2. Aansluiting zoeken tussen bedrijfsopleidingen en bedrijven in de regio (zie ook Stad en stijging (2006), p. 37)
3. De gemeente streeft ernaar culturele voorzieningen en evenementen meer te laten aansluiten bij de behoeften van jongeren.
4. De gemeente creëert en stimuleert het gebruik van vanzelfsprekende ontmoetingsplekken, zowel publiek (bijvoorbeeld bibliotheek, jeugdhonk) als privaat (zoals een grand café) (zie ook Stad en stijging(2006), p. 74)
5. De gemeente investeert in sport en onderwijs, breedtesport en levert daarmee een positieve bijdrage aan participatie van probleemjongeren (zie Collegeprogramma 2006-2010, p. 18, p. 21)
6. Een nieuwe sporthal wordt gerealiseerd (zie Collegeprogramma 2006-2010)
7. De gemeente ontwikkelt een kansgerichte aanpak om jongeren die dreigen te ontsporen op het juiste pad te houden en ze perspectief te bieden.
8. Verbeter de sluitende aanpak van jongeren van 0-23 jaar
9. De gemeente ontwikkelt een actieplan om de jeugdwerkloosheid te bestrijden (zie Collegeprogramma 2006-2010: Driehoek onderwijs-economie-werkgelegenheid en ontwikkeling van Lokale Educatieve agenda (LEA) en Economisch actieplan (EAP), p. 16).
10. De gemeente maakt in samenwerking met burgers en jongeren zelf een plan om de overlast door jongeren te verminderen.

In samenspraak met woningcorporaties:

11. Realiseren van meer starterswoningen.

Samenhang met andere beleidsterreinen

Uit de beleidsinzet sociaal blijkt al dat er nauwe samenwerking gewenst is met andere beleidsterreinen. In samenwerking met *onderwijs en bedrijfsleven* zullen de opleidingen, stagemogelijkheden, bestrijding jeugdwerkloosheid en arbeidsmarktkansen voor jongeren vergroot moeten worden. Vanuit de *ruimtelijke ordening* zal meer gestreefd moeten worden naar het creëren van publieke en private ontmoetingsplekken.

Vanuit de *volkshuisvesting* dienen inspanningen erop gericht te zijn adequate woonruimte te bieden aan jongeren van 25-35 jaar, teneinde hen aan de stad te binden.

Ambitie 3: Kansen voor iedereen

Maatschappelijke ontwikkelingen: Armoede en dreigende uitval

Net als in de rest van Nederland is het aantal huishoudens dat van een laag inkomen moet rondkomen gestegen. Opvallend daarbij is dat de inwoners van Roosendaal pessimistischer zijn dan de gemiddelde Nederlander over de toekomst van hun financiële positie.

Verschillende maatschappelijke partners hebben aandacht gevraagd voor de positie van mensen die niet volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Dit niet deelnemen moet breed opgevat worden. De oorzaken zijn divers werkloosheid, ouderdom, armoede, beperkt sociaal netwerk, lichamelijke of geestelijke handicap, dak- en thuisloosheid.

De derde centrale ambitie is erop gericht kansen te bieden aan iedereen. Alle bewoners van Roosendaal moeten in de gelegenheid gesteld worden het heft in eigen hand te nemen, maar dienen ook te worden ondersteund als er geen andere mogelijkheden zijn.

Korte- en middellange- termijn doelstellingen (3-5 jaar)

Sociale stijging

Om te zorgen dat jongeren niet in een vroegtijdig stadium buiten de boot vallen, wil de gemeente schooluitval zoveel mogelijk voorkomen. Als het gaat om de arbeidsmarkt hechten

betrokkenen er belang aan dat mensen worden gestimuleerd om (weer) eigen inkomen te verwerven. Daarnaast wordt in de toekomst de bijzondere bijstand beter benut. Het streven is minder discriminatie van kansarmen zoals drop-outs, nieuwe Nederlanders en ouderen.

Op de woningmarkt vragen verschillende partijen om meer sociale woningbouw in sommige wijken en dorpen.

In het domein van de vrije tijd gaan sport en verenigingsleven nieuwe kansen geven aan het tegengaan van eenzaamheid, armoede en uitvallers.

Sociale binding

Aan het bestrijden van eenzaamheid onder ouderen hechten betrokkenen veel belang. Daarnaast wil de gemeente dat mensen een positieve, milde en stimulerende houding ontwikkelen voor anderen die nieuwe kansen nodig hebben. Verder weten mensen met verschillende culturele achtergronden in de toekomst meer van elkaar en hebben meer begrip voor elkaar.

Beleidsinzet sociaal

1. De gemeente brengt de mogelijkheden van de bijzondere bijstand meer onder de aandacht zodat meer mensen er gebruik van maken.
2. De gemeente stimuleert het sport- en verenigingsleven hun activiteiten ook te richten op het tegengaan van eenzaamheid, het bevorderen van integratie, het voorkomen van sociaal isolement en het opbouwen van sociale netwerken (zie Collegeprogramma 2006-2010, p. 18)
3. De gemeente bestrijdt de eenzaamheid onder ouderen. Dit is voor de gemeente een speerpunt bij het realiseren van een samenhangend aanbod van wonen, zorg en welzijn op wijkniveau. Er ligt een belangrijke rol voor het toekomstige WMO-loket (zie Collegeprogramma 2006-2010, p. 3).
4. De gemeente ontwikkelt zorgtrajecten om sociale uitsluiting te voorkomen (zie Collegeprogramma 2006-2010, p. 6)
5. De gemeente bevordert een positieve, milde en stimulerende houding (bij overheid, instellingen en burgers) ten opzichte van mensen die nieuwe kansen nodig hebben. Dit is een onderdeel van het werk van armoedeteams (zie Collegeprogramma 2006-2010, p. 22) en aandacht voor mensen met een functiebeperking en ouderen (vangnet).

Samenhang met andere beleidsterreinen

De *ruimtelijke* invalshoek is van belang voor een samenhangend aanbod van wonen, welzijn, zorg, sociale woningbouw en ontmoetingsruimten. Eenvoudige oplossingen moeten niet over het hoofd gezien worden, zoals het benutten en herinrichten van een leegstaande woning voor een buurtontmoetingsruimte. Daarnaast zijn er raakvlakken met de invalshoek van *economie/arbeidsmarkt*. Aan de onderkant van de arbeidsmarkt moeten banen geschikt gemaakt worden o.a. via een scholingsaanbod voor mensen die uitstromen uit de bijstand of willen herintreden.

14 Procesdoelen en mogelijkheden voor resultaatmeting

14.1 Inleiding

In hoofdstuk 13 hebben we de ambities en doelstellingen van de gemeente Roosendaal en de maatschappelijke partners uitgewerkt. In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de manier waarop zij kan werken aan het realiseren ervan. Naast de inhoudelijke doelstellingen zijn tijdens de verschillende panelsessies ook procesdoelstellingen geformuleerd. In feite vroegen de deelnemers (vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en gemeente en burgers) aandacht voor de manier waarop aan het realiseren van de doelstellingen gewerkt gaat worden. Dit past in de nieuwe manier van besturen zoals de gemeente Roosendaal dit zich voorneemt. Dit nieuwe besturen is gebaseerd op het concept *governance*. Dit staat in contrast met de traditionele manier van 'topdown'-besturen en gaat er vanuit dat diverse lokale bronnen benut moeten worden om maatschappelijke problemen op te lossen. Het is erop gericht meer samen te werken met maatschappelijke partners en enthousiasmerend te werk te gaan. Over hoe de gemeente Roosendaal dit vorm kan geven, gaan de paragrafen 14.2, 14.3 en 14.4.

De gemeente Roosendaal heeft de wens om te (blijven) volgen wat het sociaal beleid dat ze voert, oplevert. In paragraaf 14.5 doen we voorstellen voor het meten van de resultaten.

14.2 Inhoudelijke en procesdoelstellingen

Naast inhoudelijke doelstellingen hebben de gemeente Roosendaal en de maatschappelijke partners zich ook een aantal procesdoelstellingen gesteld. Deze procesdoelstellingen zijn wijzen waarop de gemeente de inhoudelijke doelstellingen wil bereiken. De twee procesdoelen die zijn geformuleerd zijn: 'Gemeentecommunicatie: open en interactief' en 'Ontwikkelen van ketenaanpak en samenwerking'. Deze procesdoelen kunnen voor elk van de inhoudelijke doelen worden uitgewerkt. Daarbij liggen uiteraard per doelstellingen de accenten anders. De vernieuwing in de communicatie die de gemeente wil doorvoeren, waaraan bij maatschappelijke partners ook behoefte is, speelt een rol bij het vormgeven van zowel de ambitie Leefbare wijken dorpen, Meer ruimte voor de jeugd als Kansen voor iedereen. Aan leefbare wijken dorpen wil de gemeente samen met bewoners werken. Een voorbeeld van een procesambitie op dit terrein is de versterking van het gebiedsgericht werken. 'Meer ruimte voor de jeugd' is gebaat bij grotere betrokkenheid van jongeren bij het bedenken van oplossingen voor gesignaleerde knelpunten. Bijvoorbeeld het aantrekkelijk maken van evenementen en voorzieningen. Het ontwikkelen van een ketenaanpak en een (betere) samenwerking is eveneens op alle inhoudelijke doelstellingen van toepassing. De ambities die verwoord zijn onder de noemer 'Kansen voor iedereen' vergt bijvoorbeeld een nauwere afstemming tussen organisaties die zich bezig houden met armoedebestrijding. Een van de ambities binnen 'Meer ruimte voor de jeugd' is het voorkomen en vroegtijdig opsporen van jongeren die dreigen te ontsporen. Ook hierbij is het ontwikkelen van een ketenaanpak van belang. Bijvoorbeeld de verschillende instanties die met de jongeren te maken hebben, stemmen hun activiteiten beter op elkaar af, of dragen hun informatie beter naar elkaar over.

14.3 Ontwikkelen ketenaanpak en samenwerking: invulling regierol gemeente

De gemeente heeft, zeker op sociaal terrein, steeds meer verantwoordelijkheden die zij samen met maatschappelijke partners moet invullen. De invoering van de WMO betekent dat

de gemeente een actieve en meer regisserende rol heeft dan voorheen. De gemeente Roosendaal heeft nadrukkelijk de wens uitgesproken die regierol nader invulling te geven. Naast dat de gemeente steeds vaker een regierol heeft, is die rol aan verandering onderhevig. Bijvoorbeeld nu een aantal gemeentelijke opdrachten aan uitvoerders moet worden aanbesteed. Om de gemeente Roosendaal handreikingen te geven voor de invulling van de (veranderende) regierol gaan we te rade bij de definitie en uitwerking van regievoering door RadarAdvies (www.radaradvies.nl). Regievoeren, zo stellen zij, is het werken aan het aanpakken van complexe vraagstukken, waarbij samenwerking wordt bevorderd tussen - overwegend - zelfstandige partijen, omdat de regisseur de vraagstukken niet zelf kan oplossen. De inspanning van meerdere betrokkenen is echter wel vereist. Regievoering kan in twee niveaus uiteen worden gelegd. Ten eerste op *strategisch en beleidsniveau* en ten tweede op *uitvoeringsniveau*. De regierol op strategisch niveau houdt in dat de gemeente een visie ontwikkelt op een maatschappelijke opgave en daarbij de partijen bij elkaar brengt die naar een gezamenlijk doel toewerken. Het is voorwaardenscheppend voor de uitvoering en is gericht op het creëren van partnerschap. Hierbij kan gedacht worden aan het afstemmen van individuele activiteiten tussen organisaties, maar ook aan afspraken maken over de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen organisaties. De regierol op uitvoeringsniveau betekent dat de gemeente ruimte laat aan de uitvoerders, maar ze wel aanspreekt op resultaat. RadarAdvies onderscheidt hierbij drie vormen van regie: netwerkregie, gebiedsgerichte regie en ketenregie. Netwerkregie is gericht op het bijeenbrengen en -houden van partijen die activiteiten verrichten rondom een bepaalde thematiek, en het richten van deze activiteiten op de bijdrage aan een bepaald doel. Het gaat vaak om een complex maatschappelijk probleem (bijvoorbeeld jongerenoverlast) en de activiteiten zijn niet noodzakelijk opeenvolgend. Gebiedsgerichte regie is vergelijkbaar met netwerkregie alleen is het niet een bepaalde thematiek, maar een geografisch begrensde gebied waar het om draait. Als voorbeeld noemt RadarAdvies hier het ontwikkelen van een sociaal actieprogramma bij herstructurering. Ketenregie ten slotte is gericht op het bijeenbrengen en -houden van partijen die in tijd opeenvolgende activiteiten voor individuele cliënten verrichten en op het verbeteren van de aansluiting tussen deze partijen. Ketenregie richt zich op een sluitende keten van dienstverlening aan cliënten. De partijen

zijn wederzijds afhankelijk van elkaar. De activiteiten volgen elkaar in de tijd op.

Bovenstaande theorie kan het volgende betekenen voor de regierol op uitvoeringsniveau ten aanzien van de verschillende doelstellingen die Roosendaal zich gesteld heeft.

<i>Inhoudelijke doelen</i>	Procesdoel: Ontwikkelen ketenaanpak en samenwerking
<i>Leefbare wijken en dorpen</i>	Gebiedsregie
<i>Meer ruimte voor de jeugd</i>	Netwerkregie
<i>Kansen voor iedereen</i>	Ketenregie

14.4 Gemeentecommunicatie: open en interactief

Tijdens de panelsessies en de werkconferentie is de communicatie van de gemeente veelvuldig onderwerp van gesprek geweest. Knelpunten werden aangevoerd, maar ook waren er suggesties voor hoe het anders, beter kan. In het huidige collegeprogramma (Hart voor Roosendaal en haar toekomst, 2006) verwoordt burgemeester en wethouders de wens om de communicatie met verschillende maatschappelijke partners, dus ook bewoners, te intensiveren.

Voor de invulling van de procesdoelstelling 'Gemeentecommunicatie open en interactief' is de gemeente Roosendaal reeds een traject gestart. Het verdient aanbeveling de ontwikkeling van dit traject nauw te laten aansluiten bij de inhoud van de sociale structuurschets en de stadsvisie.

14.5 Mogelijkheden voor resultaatmeting

De gemeente Roosendaal heeft de wens uitgesproken om te monitoren of de doelen die ze zichzelf stelt ook daadwerkelijk worden bereikt. In deze paragraaf doen we suggesties voor de manier waarop de gemeente de resultaten kan meten. Deze suggesties zijn gericht op de speerpunten zoals die naar voren zijn gebracht door de maatschappelijke partners die hebben deelgenomen aan de panelsessies. De indicatoren kunnen

(moeten) uiteraard worden aangevuld door de gemeente Roosendaal op het moment dat bekend is welke doelstellingen in uitvoeringsprogramma's worden opgenomen. Resultaten kunnen worden bekeken op verschillende niveaus. We maken een onderscheid tussen resultaten op input, output en outcomeniveau.

Input

Om te bepalen of voorgenomen plannen en programma's zijn uitgevoerd, kunnen inputindicatoren worden opgesteld. Onderdelen daarvan zijn bijvoorbeeld een inventarisatie van het beleid dat is ingezet, het bestede budget en welke kennis en voorzieningen of netwerken zijn ingezet.

Output

Om vast te stellen of er hoeveel (extra) aanbod gerealiseerd is, kunnen outputindicatoren worden opgesteld. Daarbij kan gedacht worden aan hoeveel mensen zijn bereikt of hoeveel extra voorzieningen zijn gerealiseerd.

Outcome

Uiteindelijk is het streven altijd een resultaat op outcomeniveau. De doelstellingen die een gemeente zich stelt, zijn erop gericht maatschappelijke effecten te sorteren. Het is het meest lastige niveau om resultaten op te meten. Soms zijn kwantitatieve indicatoren beschikbaar. Een andere manier om outcome resultaten vast te stellen is de RBA-methode. Deze methode is meer omvattend dan alleen het meten van resultaten. De methode is een doelgerichte aanpak van gezamenlijk geformuleerde doelstellingen en een manier om besluitvormingsprocessen te decentraliseren. Kern van de methode zijn gezamenlijk geformuleerde resultaten en de manier waarop prioriteiten worden gesteld en strategieën die worden ontwikkeld om die resultaten te behalen. De verbindende factor zijn de resultaten.

De RBA is een methode die haar oorsprong heeft in de Verenigde Staten en die kan worden toegepast op allerlei fenomenen in buurten, wijken of lokale gemeenschappen waar behoefte is aan invloed op besluitvormingsprocessen vanuit bewoners. Er is geen tevoren vastgestelde blauwdruk voor de manier waarop dit moet gaan werken. Waar de RBA wordt toegepast, moet deze altijd worden toegesneden op de lokale situatie en probleemanalyse.

Om tot een succesvol resultaat te komen via RBA zullen aan het begin van het proces een aantal zaken duidelijk vastgesteld moeten worden:

- Doelgroep: over welke groep van de bevolking hebben we het?
- Resultaat: wat willen we voor die groep - in duidelijke taal - en hoe bereiken we dat?
- Indicatoren: vaststellen van gewenste ijkpunten die het mogelijk maken om gewenste veranderingen waar te nemen.
- Basislijn: waar waren we en waar gaan we naar toe, met daarbij behorend het verhaal achter deze basislijn: oorzaken, krachtenveld, verklaring
- Partners: het identificeren van partners die een rol spelen. Bijvoorbeeld overheid, particulieren, instellingen, individuen.
- Wat werkt: wat is er nodig om de curve om te buigen?
- Actieplan en budget: wat gaan we doen, budget bepalen, hoe past het in de lokale infrastructuur?

De werkwijze van de RBA-methode bestaat uit een aantal gespreksronden (individuele en groepsinterviews) en gemeenschappelijke bijeenkomsten. De gespreksronden zijn erop gericht kennis en standpunten te inventariseren. Op de gemeenschappelijke bijeenkomsten worden telkens belangrijke stappen genomen, zoals het stellen van prioriteiten en het bepalen van welke resultaten betrokkenen willen bereiken. De leiding van een externe deskundige is hier aan te bevelen.

RBA kan bijvoorbeeld helpen een groep mensen in de buurt te mobiliseren. Samen met professionals stellen ze zich doelen, bepalen hoe ze te werk gaan en bekijken ze achteraf in hoeverre ze vinden dat ze daarin geslaagd zijn.

In het licht van de verdere uitvoeringsplannen van deze sociale structuurschets doen we suggesties voor indicatoren (welke gegevens heb je nodig) op de drie niveaus van input, output en outcome. Deze zijn eventueel te bundelen tot samengestelde indicatoren, maar hier hebben we ons beperkt tot die indicatoren die af te leiden zijn van de geformuleerde beleidsinzet sociaal (zie hoofdstuk 4). Daarnaast doen we suggesties voor de bronnen ofwel vindplaatsen van deze gegevens. Bronnen zijn

bijvoorbeeld de gemeentebegroting, de wijkatlas en (jaar)rapportages van instellingen.

In schema:

Mogelijkheden voor resultaatmeting

<i>Centrale ambitie</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Soort</i>	<i>Bron</i>
Leefbare wijken en dorpen	<ul style="list-style-type: none"> • Geformuleerde visie op leefbaarheid • Structurele burgerparticipatie 	Input	Collegeprogramma
	<ul style="list-style-type: none"> • Tevredenheid over voorzieningen • Tevredenheid over de openbare ruimte • Toename ondernemers in de wijk Aantal personen dat deelneemt aan (buurt) sportactiviteiten	Output	Bewonersenquête Wijkatlas
	<ul style="list-style-type: none"> • Oordeel burgers over veiligheid • Sociale samenhang • Verantwoordelijk voelen voor de buurt • Bewoners zijn meer trots op hun wijk/dorp/stad • Vertrouwen van burgers in elkaar en in gemeente, instanties • Veiligheidsgevoel van bewoners 	Outcome	Bewonersenquête
Meer ruimte voor jeugd	<ul style="list-style-type: none"> • Geformuleerde visie op jeugd in Roosendaal • Voorgenomen maatregelen en voorzieningen voor jeugd 	Input	

<i>Centrale ambitie</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Soort</i>	<i>Bron</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal en aard voorzieningen dat voor jongeren gerealiseerd is • Realisatie aantal starterswoningen 	Output	Rapportage instellingen en woningcorporaties
	<ul style="list-style-type: none"> • Oordeel jongeren over voorzieningen, stagemogelijkheden, OV, cultuur en recreatie, beschikbare woningen • Werkgelegenheid onder jongeren 	Outcome	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners-enquête • Toekomstige jeugdmonitor • Mogelijk GGD-onderzoeken • Wijkatlas
Kansen voor iedereen	<ul style="list-style-type: none"> • Aanwezigheid toegankelijke voorzieningen • Afstemming / realisatie wonen-welzijn-zorg arrangementen 	Input	
	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal mensen dat gebruik maakt van bijzondere bijstand 	Output	<ul style="list-style-type: none"> • Rapportage voorzieningen • Armoedemonitor
	<ul style="list-style-type: none"> • Afname ervaren eenzaamheid ouderen • Wederzijds respect • Ervaren baat 	Outcome	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners-enquête • Armoedemonitor • GGD gezondheidsmonitor
	<ul style="list-style-type: none"> • Deelname aan sportactiviteiten, sociaal-culturele activiteiten door mensen met beperkingen en ouderen • Aantal mensen dat gebruik maakt van woonvoorzieningen, sportrolstoelen, begeleiding bij zelfstandig wonen, 	Output	Rapportage voorzieningen
	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal mensen dat gebruik maakt van woonvoorzieningen, sportrolstoelen, begeleiding bij zelfstandig wonen, 	Output	Rapportage voorzieningen

<i>Centrale ambitie</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Soort</i>	<i>Bron</i>
	dagbesteding voor ouderen, maaltijdvoorzieningen, sociale alarmering, vervoersvoorzieningen, klussendiensten, algemeen maatschappelijk werk, of vormen van psychosociale hulpverlening <ul style="list-style-type: none"> • Gebruik WVG voorzieningen • Aanwezigheid (input) en gebruik (output) zorgloket voor informatie en advies- vragen 	Output	WVG rapportage gemeente Evaluatie nieuw WMO loket
	<ul style="list-style-type: none"> • Traditioneel verenigingsleven en cultureel leven minder "wit" 	Outcome	

14.6 Inventarisatie lopende programma's

De gemeente Roosendaal heeft op verschillende terreinen beleid ontwikkeld als het gaat om maatschappelijke vraagstukken. Bijvoorbeeld op het terrein van jeugd (*Nota Ruimte voor Jeugd. Kadernota Jeugd- en onderwijsbeleid 2004 t/m 2009*), integratie (*Integratie Inclusief. Integratiebeleid gemeente Roosendaal, augustus 2005*), de WMO (*Zorgen voor samenhang. Intergemeentelijke samenwerking WMO Regio westelijk Noord-Brabant, juni 2005*), en interactief beleid (*Nota Interactief Beleid, 2005*). In de programmering streeft de gemeente Roosendaal ernaar meer samenhang aan te brengen tussen de verschillende beleidsterreinen.

Het verdient aanbeveling om een inventarisatie te maken van alle lopende programma's die samenhangen met de centrale ambities die gesteld zijn.

Op basis van die inventarisatie kan de gemeente bepalen welke onderdelen behouden moeten worden, aanpassing behoeven of zelfs zouden kunnen verdwijnen en plaats maken voor nieuw beleid. Hier is winst te behalen, de afzonderlijke beleidsterreinen staan niet langer op zichzelf, maar versterken elkaar. Maatregelen worden in samenhang genomen teneinde de centrale ambities te verwezenlijken.

Geraadpleegde documenten en literatuur

Almere: mensenwerk. De schets naar een evenwichtig Almere met een sociale diversiteit (2004). Sociale structuurschets, Gemeente Almere.

CBS (2005). *Gemeente Op Maat 2004 Roosendaal*. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Convenant tussen bewonersplatforms en de gemeente Roosendaal. 2006.

Drenth, B., Hansen H., & Munster van, O. (2002). *Cultuurprofielen. Cultuurprofielen van zestien gemeenten. Handvatten voor gemeentelijk cultuurbereik*. Utrecht: Berenschot.

GGD West-Brabant e.a. (2005). *Samen is Wijs. Resultaten van de huisbezoeken aan 65-plussers in de gemeente Roosendaal*.

Gemeente Roosendaal (2001). *Sociaal Structuurplan 2001-2010*.

Gemeente Roosendaal (2002). *Nota Kunst en cultuur. Kunst is meer dan het maken alleen*.

Gemeente Roosendaal (2002). *Samen aan de slag*. Collegeprogramma 2002-2006.

Gemeente Roosendaal (2003). *Woningmarktonderzoek 2003*. Bureau Onderzoek & Informatievoorziening.

Gemeente Roosendaal (2004). *Masterplan Wonen-welzijn-zorg*.

Gemeente Roosendaal (2004). *Wijkatlas 2004*. Gemeente Roosendaal / Oostveen Beleidsonderzoek en Advies.

Gemeente Roosendaal (2004). *Woningbouwprogrammering Roosendaal 2004-2010*. Beleidsnota.

Gemeente Roosendaal (2005). *Armoedemonitor Roosendaal 2005*. Bureau Onderzoek & Informatievoorziening.

Gemeente Roosendaal (2005). *Bewonersenquête Roosendaal 2005*. Bureau Onderzoek & Informatievoorziening.

Gemeente Roosendaal (2005). *Economische Barometer Roosendaal 2005*. Bureau Onderzoek & Informatievoorziening.

Gemeente Roosendaal (2005). *Evaluatie Sociaal Structuur Plan*. Afdeling Beleid.

Gemeente Roosendaal (2005). *Integratie Inclusief*. Integratiebeleid gemeente Roosendaal.

Gemeente Roosendaal (2005). Intergemeentelijke samenwerking Regio westelijk Noord-Brabant. *Zorgen voor samenhang*. Eindrapportage 0 fase regionaal project WMO.

Gemeente Roosendaal (2005). *Nota Interactief Beleid*.

Gemeente Roosendaal (2005). *Strategische verkenningen 2006*. Gemeente Roosendaal.

Gemeente Roosendaal (2005). *Subsidies 2006*. Gemeente Roosendaal, Afdeling Beleid.

Gemeente Roosendaal (2005). *Veiligheidsmonitor Roosendaal 2005*. Bureau Onderzoek & Informatievoorziening.

Gemeente Roosendaal (2005). *Wijkatlas 2005*. Gemeente Roosendaal / Oostveen Beleidsonderzoek en Advies.

Gemeente Roosendaal (2006). *Subsidies 2006*.

Gemeente Roosendaal (2006). "*Krachtig, sociaal en verbindend*". Coalitie-akkoord tussen PvdA, RLPR en VVD.

Gemeente Roosendaal (2006). "*Hart voor Roosendaal en haar toekomst*". Collegeprogramma 2006-2010.

Gemeente Roosendaal (2006). Intergemeentelijke samenwerking Regio westelijk Noord-Brabant. *Zorgen voor samenhang*. Kadernota regionaal project WMO.

Gemeente Roosendaal (2006). *Strategische verkenningen 2007*.

Gemeente Roosendaal (2006). *Koopstromenonderzoek West-Brabant. Plusvariant Gemeente Roosendaal.*

Gemeente Roosendaal. *Nota Ruimte voor Jeugd.* Kadernota Jeugd- en onderwijsbeleid 2004 t/m 2009.

Het Roosendaalse Raadhuis door de eeuwen heen. (2005). Gemeentearchief.

Koopstromenonderzoek West-Brabant. (2005). Samenwerkingsverband gemeentelijke onderzoeksbureaus Bergen op Zoom, Breda, Oosterhout, Roosendaal in opdracht van SES West-Brabant en Kamer van Koophandel West-Brabant.

Nieborg, S., Oudenampsen, D. & Woerds S. ter, (2006). *Naar een actueel vrijwilligersbeleid in Roosendaal.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Roosendaal verrassend veelzijdig. (2003). Publieksfolder gemeente Roosendaal.

Stad en stijging: sociale stijging als leidraad voor stedelijke vernieuwing (2006). Den Haag: VROM-raad.

Stadsgids gemeente Roosendaal 2005-2006.

StructuurvisiePlus Bergen op Zoom-Roosendaal (2001). H+N+S Landschapsarchitecten in opdracht van de gemeenten Roosendaal en Bergen op Zoom in samenwerking met de provincie Noord-Brabant.

Van Naem & Partners (2005). *Evaluatie Kunst- en Cultuurbeleid Gemeente Roosendaal.*

www.roosendaal.nl

www.radaradvies.nl

Bijlage Schema doelstellingen

Korte en middellange termijn doelstellingen (3-5 jaar)
Roosendaal sociaal vitaal

	<i>Sociale stijging</i>	<i>Sociale binding</i>
Leefbare wijken en dorpen	<p>Woningmarkt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bewoners wordt de mogelijkheid geboden een woon-carrière te maken in de eigen buurt/stad. (meer spreiding, verbetering toewijzingsbeleid, woningbouw in de dorpen) • Voorzieningen in de wijk (het dorp) voldoen meer aan de specifieke behoeften van bewoners en zijn meer herkenbaar voor hen • Het openbaar gebied is schoner, meer heel en veiliger, met prioriteit aan achterstandsgebieden • De stad, dorpen en wijken zijn beter bereikbaar met openbaar vervoer <p>Arbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is meer kleinschalige bedrijvigheid en eigen (etnisch) ondernemerschap wordt gestimuleerd door middel van een verbinding met het bedrijfsleven 	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners kennen elkaar en hebben vertrouwen in hun buurtgenoten en zijn toleranter • Bewoners zijn betrokken bij de ontwikkelingen in de buurt (via wijkschouw, straat- en buurtfeesten etc.) • De samenwerking in de wijken is verbeterd; overheid en voorzieningen staan dicht bij de burgers • De identiteit en reputatie van Roosendaal is verbeterd, bewoners zijn meer trots op Roosendaal. Fysieke elementen zijn hierbij van belang

	<i>Sociale stijging</i>	<i>Sociale binding</i>
	Vrije tijd <ul style="list-style-type: none"> • Sportverenigingen worden partner in sociaal samenleven (richten zich niet alleen op competitie) 	
Meer ruimte voor de jeugd	Onderwijs <ul style="list-style-type: none"> • hbo-modules en stagemogelijkheden zijn uitgebreid • Studenten in Roosendaal kunnen gebruik maken van specifieke voorzieningen Arbeidsmarkt <ul style="list-style-type: none"> • Bij het vestigingsbeleid voor bedrijven wordt meer gelet op werkgelegenheid voor jongeren Woningmarkt <ul style="list-style-type: none"> • Meer starterswoningen worden de komende jaren gerealiseerd Vrije tijd <ul style="list-style-type: none"> • Culturele en horecavoorzieningen en voorzieningen in de openbare ruimte voor jongeren 16 plus zijn versterkt • Sportvoorzieningen voldoen aan de behoefte van jongeren • Openbaar vervoer is beter afgestemd op de uitgaansbehoefte van jongeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Culturele evenementen sluiten aan bij wat jongeren bezig houdt • Er zijn voldoende private en publieke ontmoetingsmogelijkheden voor jongeren, ook in de wijken en dorpen • Jongeren met weinig perspectief die de criminaliteit dreigen in te gaan worden ondersteund met een mix van een repressieve en kansgerichte aanpak

	<i>Sociale stijging</i>	<i>Sociale binding</i>
Kansen voor iedereen	<p>Onderwijs</p> <ul style="list-style-type: none"> • Schooluitval wordt zoveel mogelijk voorkomen <p>Arbeidsmarkt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mensen worden gestimuleerd om (weer) eigen inkomen te verdienen/kanszones • Bijzondere bijstand wordt beter benut • Minder discriminatie van kansarmen (drop-outs, nieuwe Nederlanders, ouderen) <p>Woningmarkt</p> <ul style="list-style-type: none"> • In wijken en dorpen met weinig sociale woningbouw wordt hier meer in voorzien <p>Vrije tijd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sport en verenigingsleven geven nieuwe kansen aan het tegengaan van eenzaamheid, armoede en uitvallers 	<ul style="list-style-type: none"> • Eenzaamheid onder ouderen wordt tegengaan • Er is een positieve, milde en stimulerende houding ten opzichte van mensen die nieuwe kansen nodig hebben • Mensen met verschillende culturele achtergronden weten meer van elkaar en hebben meer begrip voor elkaar

Colofon

opdrachtgever	Gemeente Roosendaal, afdeling Beleid
financier	Gemeente Roosendaal, afdeling Beleid
auteurs	Dr. S.M.A. Nieborg, drs. A. Huygen
eindredactie	J. de Klein
omslag	Grafital, Valkenswaard
fotografie	Timo Reisiger
basisontwerp binnenwerk	Gerda Mulder BNO, Oosterbeek
opmaak	N. van Koutrik
uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload worden van www.roosendaal.nl en gedownload en/of besteld worden via de website: <http://www.verwey-jonker.nl>.

Behalve via deze site kunt u producten bestellen door te mailen naar verwey-jonker@adrepak.nl of faxen naar 070-359 07 01, onder vermelding van de titel van de publicatie, uw naam, factuuradres en afleveradres.

ISBN 978-90-5830-237-3

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2007

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.